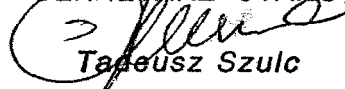

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ I SPORTU

346[03]/SP/MENiS/2004.05.25

**MODUŁOWY PROGRAM NAUCZANIA
OPIEKUNKA ŚRODOWISKOWA 346[03]**

**w/z MINISTRA
SEKRETARZ STANU**

Tadeusz Szulc

Zatwierdzam

Minister Edukacji Narodowej i Sportu

Warszawa 2004

Autorzy:

mgr Agnieszka Kordys

mgr Agata Niedźwiecka-Stopyra

mgr Danuta Niwicka

mgr Kazimiera Tarłowska

Recenzenci:

dr Krystyna Szpak-Lipińska

mgr Aurelia Włoch

Opracowanie redakcyjne:

mgr Kazimiera Tarłowska

Spis treści

Wprowadzenie	5
I. Założenia programowo-organizacyjne kształcenia w zawodzie	7
1. Opis pracy w zawodzie	7
2. Zalecenia dotyczące organizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego	9
II. Plan nauczania	16
III. Moduły kształcenia w zawodzie	17
1. Podstawy funkcjonowania człowieka w środowisku społecznym	17
Charakteryzowanie psychofizycznych i społecznych aspektów rozwoju człowieka	21
Doskonalenie umiejętności komunikowania się	24
Kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów	27
Doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem	30
Stosowanie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz udzielanie pierwszej pomocy	33
Stosowanie przepisów prawa w działalności socjalnej	36
2. Działalność opiekuńcza i socjalna	39
Planowanie i organizowanie pracy opiekuńczej	42
Posługiwanie się językiem migowym	45
Wspomaganie niepełnosprawnego w rozwiązywaniu problemów i zaspokajaniu potrzeb	48
Organizowanie miejsca i przestrzeni mieszkaniowej podopiecznego	52
Pielęgnowanie osoby niepełnosprawnej	55
Przygotowywanie posiłków osobie niepełnosprawnej	58
3. Człowiek niepełnosprawny w rodzinie i w środowisku	61
Organizowanie systemu wsparcia społecznego	64
Wspomaganie rodziny niepełnosprawnego	67
Aktywizowanie niepełnosprawnego w środowisku lokalnym	70
Korzystanie z zasobów ludzkich i materialnych środowiska dla potrzeb podopiecznego	73

4. Praktyka zawodowa	76
Organizowanie pracy opiekuńczej w środowisku domowym	78
Sprawowanie opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi i z niedorozwojem umysłowym	81
Sprawowanie opieki nad osobami niewidomymi i niedowidzącymi	84
Sprawowanie opieki nad osobami głuchymi i niedosłyszącymi	87
Sprawowanie opieki nad osobami starszymi	90
Sprawowanie opieki nad osobami przewlekle chorymi	93

Wprowadzenie

Celem kształcenia w szkole zawodowej jest przygotowanie aktywnego, mobilnego i skutecznie działającego pracownika gospodarki. Efektywne funkcjonowanie na rynku pracy wymaga przygotowania ogólnego, opanowania podstawowych umiejętności zawodowych oraz ustawicznego kształcenia.

Absolwent współczesnej szkoły powinien charakteryzować się otwartością, kreatywnością, gotowością do doksztalcania i doskonalenia się oraz umiejętnością oceny swoich możliwości. Wprowadzenie do systemu szkolnego modułowych programów nauczania ułatwi osiągnięcie tych celów. Kształcenie modułowe, w którym cele i materiał nauczania powiązane są z realizacją zadań zawodowych, umożliwia przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu, głównie przez realizację zadań zbliżonych do tych, które są wykonywane w rzeczywistych warunkach pracy oraz poprzez integrację treści kształcenia z różnych dziedzin wiedzy.

Kształcenie modułowe charakteryzuje się tym, że:

- proces uczenia się dominuje nad procesem nauczania,
- uczeń ma swobodę w podejmowaniu decyzji dotyczących kształcenia zawodowego w zależności od własnych potrzeb i możliwości,
- rozwiązania programowo-organizacyjne dają możliwość kształcenia się różnymi drogami,
- umiejętności opanowane w ramach poszczególnych modułów dają możliwość wykonywania określonego zakresu pracy,
- wykorzystywana jest w szerokim zakresie zasada transferu wiedzy i umiejętności,
- programy nauczania są elastyczne, poszczególne jednostki można modyfikować, uzupełniać oraz dostosowywać do poziomu wymaganych umiejętności, potrzeb gospodarki oraz lokalnego rynku pracy.

Realizacja modułowego programu kształcenia zapewnia opanowanie umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie.

W pracach nad doбором treści programowych w układzie modułowym została wykorzystana dostępna literatura oraz doświadczenie zawodowe autorów. Modułowy program nauczania składa się z zestawu modułów kształcenia w zawodzie i odpowiadających im jednostek modułowych, wyodrębnionych na podstawie ustalonych kryteriów.

Program jednostki modułowej stanowi element modułu kształcenia w zawodzie, obejmujący logiczny i możliwy do wyodrębnienia

wycinek pracy, o określonym początku i zakończeniu, nie podlegający zwykle dalszym podziałom, a jego rezultatem jest produkt, usługa lub istotna decyzja.

W strukturze programu wyróżnia się: założenia programowo-organizacyjne kształcenia w zawodzie, plany nauczania, programy modułów i jednostek modułowych.

Moduł kształcenia w zawodzie zawiera: cele kształcenia, wykaz jednostek modułowych, schemat układu jednostek modułowych, literaturę.

Program jednostki modułowej obejmuje: szczegółowe cele kształcenia, materiał nauczania, ćwiczenia, środki dydaktyczne, wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki modułowej, propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia.

Schemat korelacji modułów i jednostek (dydaktyczna mapa programu) zamieszczony w założeniach programowo-organizacyjnych kształcenia w zawodzie umożliwia uczniowi wybór ścieżki edukacyjnej, w zależności od predyspozycji, intelektualnych możliwości oraz wcześniej uzyskanych i potwierdzonych umiejętności.

W programie został przyjęty system kodowania modułów i jednostek modułowych, zawierający następujące elementy:

- symbol cyfrowy zawodu, zgodnie z obowiązującą klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego,
- symbol literowy, oznaczający grupę modułów:
O- dla modułów ogólnozawodowych,
Z- dla modułów zawodowych,
- cyfra arabska dla kolejnego modułu w grupie i dla kolejnej wyodrębnionej w module jednostki modułowej.

Przykładowy zapis kodowania modułu:

346[03].O1

346[03] – symbol cyfrowy zawodu: opiekunka środowiskowa

O1 – pierwszy moduł ogólnozawodowy: Podstawy funkcjonowania człowieka w środowisku społecznym.

Przykładowy zapis kodowania jednostki modułowej:

346[03].O1.01

346[03] –symbol cyfrowy zawodu: opiekunka środowiskowa

O1- pierwszy moduł ogólnozawodowy: Podstawy funkcjonowania człowieka w środowisku społecznym.

01- pierwsza jednostka modułowa wyodrębniona w module O1: Stosowanie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz udzielanie pierwszej pomocy.

I. Założenia programowo - organizacyjne kształcenia w zawodzie

1. Opis pracy w zawodzie

Typowe stanowiska pracy

Absolwent szkoły kształcącej w zawodzie opiekunka środowiskowa może być zatrudniony w ośrodkach pomocy społecznej na stanowisku opiekunka środowiskowa, a także w instytucjach oraz organizacjach udzielających pomocy i świadczących usługi opiekuńcze osobom potrzebującym pomocy w ich miejscu zamieszkania.

Zadania zawodowe

Zadania zawodowe opiekunki środowiskowej obejmują:

- pomaganie podopiecznemu w codziennych czynnościach domowych (robienie zakupów, sprząatanie, gotowanie, pranie),
- pielęgnowanie oraz dbanie o zdrowie, higienę osobistą ludzi chorych i niesamodzielnych (mycie, kąpanie, czesanie, golenie, ubieranie, słanie łóżka i zmiana pościeli oraz bielizny osobistej osobie unieruchomionej w łóżku oraz prowadzenie najprostszyc ćwiczeń rehabilitacyjnych, uzgodnionych z lekarzem),
- udzielanie pierwszej pomocy w przypadkach zagrożenia zdrowia i życia podopiecznego,
- mobilizowanie podopiecznego do aktywnego spędzania czasu wolnego i rozwijanie jego zainteresowań,
- aktywizowanie podopiecznego do zwiększenia jego samodzielności życiowej,
- doradzanie w zakresie planowania i organizacji gospodarstwa domowego,
- kontaktowanie się z różnego rodzaju instytucjami w celu rozwiązywania problemów zdrowotnych, materialnych, mieszkaniowych, rodzinnych i prawnych podopiecznego,
- inicjowanie pozytywnych relacji międzyludzkich w najbliższym otoczeniu podopiecznego, a zwłaszcza z członkami jego rodziny.

Umiejętności zawodowe

W wyniku kształcenia w zawodzie absolwent szkoły powinien umieć:

- obserwować i dostrzegać nieprawidłowości w rozwoju człowieka,
- rozpoznawać potrzeby i problemy podopiecznego,
- opracowywać plan niesienia pomocy,
- nawiązywać i utrzymywać efektywne kontakty międzyludzkie,
- współpracować z podopiecznym oraz z ważnymi dla niego osobami,
- mediować i negocjować w sprawach istotnych dla podopiecznego,
- aktywizować podopiecznego i osoby z jego środowiska,
- stosować podstawowe przepisy prawne,
- organizować czas wolny podopiecznego,
- zarządzać materialnymi i niematerialnymi zasobami podopiecznego,
- gotować i pomagać samotnym podopiecznym w prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- właściwie pielęgnować podopiecznego i dbać o jego bezpieczeństwo,
- nauczyć podopiecznego wykonywania najprostszych prac technicznych i plastycznych,
- prowadzić dokumentację pracy z podopiecznym,
- organizować własny warsztat pracy,
- dbać o własny rozwój zawodowy,
- działać zgodnie z etycznymi standardami postępowania z podopiecznym,
- udzielać pierwszej pomocy w nagłych wypadkach,
- przestrzegać przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska,
- rozpoznawać i wykorzystywać zasoby środowiska rodzinnego i lokalnego dla efektywnej pracy z podopiecznym,
- współdziałać z zespołem ludzkim,
- podejmować optymalne decyzje w działaniach na rzecz podopiecznego,
- dostosowywać dietę do stanu zdrowia podopiecznego,
- dostosowywać i prowadzić ćwiczenia rekreacyjne dla poprawy stanu zdrowia podopiecznego.

Wymagania psychofizyczne właściwe dla zawodu

- dobry stan zdrowia psychofizycznego,
- zainteresowania społeczne i pedagogiczne,
- umiejętność nawiązywania kontaktów z ludźmi,

- spostrzegawczość, wyobraźnia, koncentracja, podzielność uwagi,
- odporność na stres i sytuacje trudne,
- zrównoważenie emocjonalne,
- odpowiedzialność i zdyscyplinowanie,
- zdolność do samodzielnego podejmowania decyzji,
- zdolności organizacyjne.

2. Zalecenia dotyczące organizacji procesu dydaktyczno–wychowawczego

Proces kształcenia zawodowego według modułowego programu nauczania dla zawodu opiekunka środowiskowa może być realizowany w szkole policealnej dla młodzieży i dla dorosłych.

Program nauczania obejmuje kształcenie ogólnozawodowe i zawodowe. Kształcenie ogólnozawodowe zapewnia orientację w zawodzie i ułatwia ewentualną zmianę zawodu. Kształcenie zawodowe ma na celu przygotowanie absolwenta szkoły do realizacji zadań na typowych dla zawodu stanowiskach pracy.

Ogólne i szczegółowe cele kształcenia wynikają z podstawy programowej kształcenia w zawodzie.

Treści programowe zawarte są w czterech modułach:

- podstawy funkcjonowania człowieka w środowisku społecznym,
- działalność opiekuńcza i socjalna,
- człowiek niepełnosprawny w rodzinie i w środowisku lokalnym,
- praktyka zawodowa.

Moduły uwzględniające zadania i umiejętności zawodowe są podzielone na jednostki modułowe. Każda jednostka zawiera treści programowe stanowiące określoną całość, ich realizacja umożliwia opanowanie umiejętności niezbędnych do wykonania określonego zakresu pracy. Czynnikiem sprzyjającym nabywaniu umiejętności zawodowych jest wykonywanie ćwiczeń zaproponowanych w programach jednostek modułowych.

Program modułu 346[03].O1-Podstawy funkcjonowania człowieka w środowisku społecznym, składający się z sześciu jednostek modułowych, zawiera ogólnozawodowe treści kształcenia dotyczące psychofizycznego rozwoju człowieka, kształtowania umiejętności społecznych, stosowania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, udzielania pierwszej pomocy w stanach zagrożenia zdrowia i życia oraz stosowania przepisów prawnych w działalności socjalnej. Moduł ogólnozawodowy powinien być realizowany w pierwszej kolejności.

Program modułu 346[03].Z1- Działalność opiekuńcza i socjalna, składa się z sześciu jednostek i zawiera zawodowe treści kształcenia

dotyczące: planowania i organizowania pracy opiekuńczej, rozwiązywania problemów i zaspokajania potrzeb niepełnosprawnego, organizowania przestrzeni mieszkaniowej podopiecznego oraz pielęgnowania osoby niepełnosprawnej.

Program modułu 346[03].Z2 - Człowiek niepełnosprawny w rodzinie i w środowisku, składający się z czterech jednostek modułowych, zawiera zawodowe treści kształcenia dotyczące organizowania wsparcia społecznego, współpracy z rodziną podopiecznego oraz aktywizowania niepełnosprawnego w środowisku.

Program modułu 346[03].Z3-Praktyka zawodowa, składa się z sześciu jednostek modułowych i zawiera zagadnienia dotyczące organizacji pracy w środowisku domowym podopiecznego oraz sprawowania opieki nad osobami z różnego rodzaju niepełnosprawnością.

Wykaz modułów i jednostek modułowych zamieszczono w tabeli.

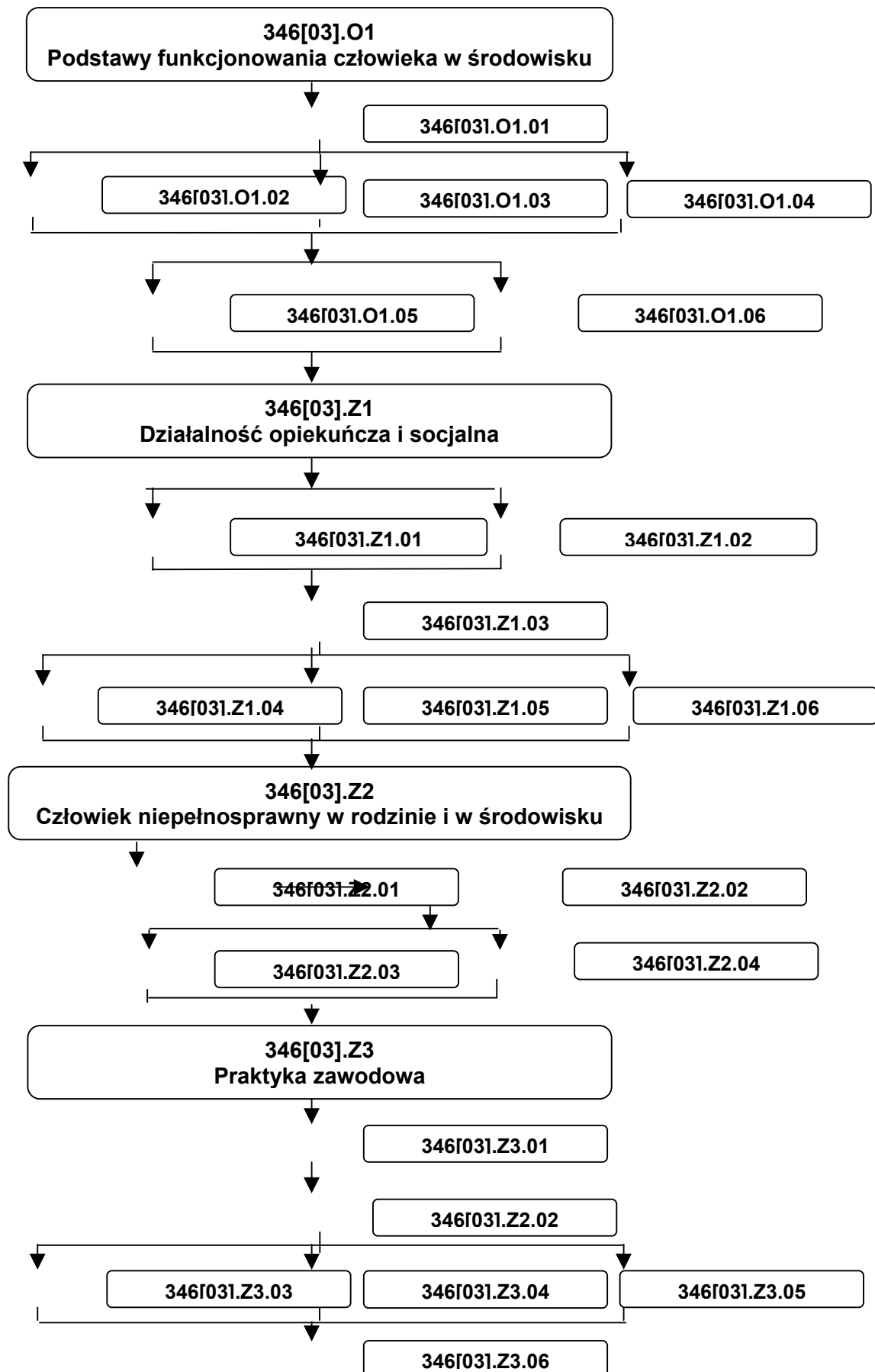
Wykaz modułów i jednostek modułowych

Symbol jednostki modułowej	Zestawienie modułów i jednostek modułowych	Orientacyjna liczba godzin na realizację
	Moduł 346[03].01 Podstawy funkcjonowania człowieka w środowisku społecznym	168
346[03].O1.01	Charakteryzowanie psychofizycznych i społecznych aspektów rozwoju człowieka	38
346[03].O1.02	Doskonalenie umiejętności komunikowania się	20
346[03].O1.03	Kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów	20
346[03].O1.04	Doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem	35
346[03].O1.05	Stosowanie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz udzielanie pierwszej pomocy	35
346[03].O1.06	Stosowanie przepisów prawa w działalności socjalnej	20
	Moduł 346[03].Z1 Działalność opiekuńcza i socjalna	336
346[03].Z1.01	Planowanie i organizowanie pracy opiekuńczej	40
346[03].Z1.02	Posługiwanie się językiem migowym	35
346[03].Z1.03	Wspomaganie niepełnosprawnego w rozwiązywaniu problemów i zaspokajaniu potrzeb	90
346[03].Z1.04	Organizowanie miejsca i przestrzeni mieszkaniowej podopiecznego	30
346[03].Z1.05	Pielęgnowanie osoby niepełnosprawnej	85
346[03].Z1.06	Przygotowywanie posiłków osobie niepełnosprawnej	56
	Moduł 346[03].Z2 Człowiek niepełnosprawny w rodzinie i w środowisku	196
346[03].Z2.01	Organizowanie systemu wsparcia społecznego	40
346[03].Z2.02	Wspomaganie rodziny niepełnosprawnego	50
346[03].Z2.03	Aktywizowanie niepełnosprawnego w środowisku lokalnym	76
346[03].Z2.04	Korzystanie z zasobów ludzkich i materialnych środowiska dla potrzeb podopiecznego	30

	Moduł 346[03].Z3 Praktyka zawodowa	280
346[03].Z3.01	Organizowanie pracy opiekuńczej w środowisku domowym	70
346[03].Z3.02	Sprawowanie opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi i z niedorozwojem umysłowym	35
346[03].Z3.03	Sprawowanie opieki nad osobami niewidomymi i niedowidzącymi	14
346[03].Z3.04	Sprawowanie opieki nad osobami głuchymi i niedosłyszącymi	21
346[03].Z1.05	Sprawowanie opieki nad osobami starszymi	70
346[03].Z3.06	Sprawowanie opieki nad osobami przewlekłe chorymi	70
Razem		980

Na podstawie wykazu modułów i jednostek modułowych opracowano dydaktyczną mapę programu nauczania.

Dydaktyczna mapa programu

Dydaktyczna mapa programu nauczania stanowi schemat powiązań między modułami i jednostkami modułowymi oraz określa kolejność ich realizacji.

Nauczyciele realizujący modułowy program nauczania powinni posiadać przygotowanie w zakresie metodologii kształcenia modułowego, aktywizujących metod nauczania, pomiaru dydaktycznego oraz projektowania i opracowywania pakietów edukacyjnych.

Nauczyciele powinni rozwijać zainteresowania uczniów zawodem, wskazywać możliwości dalszego kształcenia, nabywania nowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Powinni również kształtować właściwe dla zawodu postawy uczniów, takie jak: poszanowanie godności podopiecznego, rzetelność, uczciwość i opiekuńczość, odpowiedzialność za pracę, dbałość o jej jakość, porządek na stanowisku pracy, poszanowanie dla pracy innych osób, dbałość o racjonalne stosowanie materiałów. Powinni uczestniczyć w organizacji bazy techniczno – dydaktycznej oraz ewaluacji programu nauczania. Wskazane jest opracowywanie przez nauczycieli pakietów edukacyjnych, stanowiących dydaktyczną obudowę programów jednostek modułowych. Pakiety powinny być opracowane zgodnie z metodologią kształcenia modułowego.

Zaleca się, aby kształcenie modułowe było realizowane metodami aktywizującymi, w szczególności: metodą przypadków, inscenizacji, dyskusji dydaktycznej oraz metodami praktycznymi, takimi jak: metoda tekstu przewodniego, projektów oraz ćwiczeń praktycznych. Wskazane jest wykorzystywanie filmów dydaktycznych oraz organizowanie wycieczek tematycznych. Podczas realizacji procesu dydaktycznego należy zwrócić uwagę na samokształcenie ucznia, z wykorzystaniem takich środków jak: czasopisma, foldery, roczniki statystyczne, Internet.

Integralną częścią procesu dydaktycznego jest sprawdzanie i ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów. Wskazane jest prowadzenie badań diagnostycznych, kształtujących i sumatywnych.

Badania diagnostyczne, przeprowadzane przed rozpoczęciem procesu kształcenia, mają na celu sprawdzenie poziomu wiadomości i umiejętności uczniów, niezbędnych do podjęcia nauki w wybranym zakresie.

Badania kształtujące, prowadzone w czasie realizacji programu, mają na celu dostarczenie informacji o efektywności procesu nauczania – uczenia się. Na podstawie tych informacji nauczyciel może doskonalić metody i organizację pracy tak, aby uczniowie osiągnęli założone cele kształcenia.

Badania sumatywne powinny być prowadzone po realizacji programu jednostki modułowej. Pozwalają one stwierdzić, w jakim stopniu cele kształcenia zostały przez uczniów osiągnięte.

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się systematycznie z zastosowaniem następujących metod:

- sprawdzianów ustnych,
- sprawdzianów pisemnych,
- testów osiągnięć szkolnych,
- obserwacji czynności wykonywanych przez uczniów w czasie ćwiczeń.

Prowadzenie pomiaru dydaktycznego wymaga od nauczyciela określenia kryteriów i norm oceniania, opracowania testów wiadomości i umiejętności, arkuszy obserwacji i arkuszy oceny postępów. Ocenianie powinno uświadomić uczniowi poziom jego osiągnięć w stosunku do wymagań edukacyjnych oraz motywować do systematycznej pracy, samokontroli i samooceny.

Szkoła wprowadzająca modułowy system kształcenia powinna posiadać odpowiednie warunki lokalowe oraz wyposażenie techniczne i dydaktyczne.

Szkoła realizująca kształcenie w zawodzie opiekunka środowiskowa powinna posiadać następujące pracownie dydaktyczne:

- pracownie do prowadzenia zajęć teoretycznych i do prowadzenia ćwiczeń w grupach,
- salę gimnastyczną oraz boisko sportowe,
- pracownie zawodowe do ćwiczeń z zakresu:
  - a) umiejętności interpersonalnych,
  - b) higieny osobistej i udzielania pierwszej pomocy,
  - c) gospodarstwa domowego,
  - d) zajęć techniczno – plastycznych.

Pracownie powinny być wyposażone w techniczne środki kształcenia, pomoce naukowe i materiały dydaktyczne.

II Plan nauczania

Szkoła policealna

Zawód : opiekunka środowiskowa 346[03]

Podbudowa programowa: szkoła dająca wykształcenie średnie

Lp.	Moduły kształcenia w zawodzie	Dla młodzieży	Dla dorosłych	
		Liczba godzin tygodniowo w rocznym okresie nauczania	Liczba godzin tygodniowo w rocznym okresie nauczania	Liczba godzin w rocznym okresie nauczania
		Semestry I - II	Semestry I - II	
			<i>Forma stacjonarna</i>	<i>Forma zaoczna</i>
1.	Podstawy funkcjonowania człowieka w środowisku	6	4	66
2.	Działalność opiekuńcza i socjalna	12	9	168
3.	Człowiek niepełnosprawny w rodzinie i w środowisku	7	5	98
Razem		25	18	332
Praktyka zawodowa: 8 tygodni				

III. Moduły kształcenia w zawodzie

Moduł 346[03].O1

Podstawy funkcjonowania człowieka w środowisku społecznym

1.Cele kształcenia

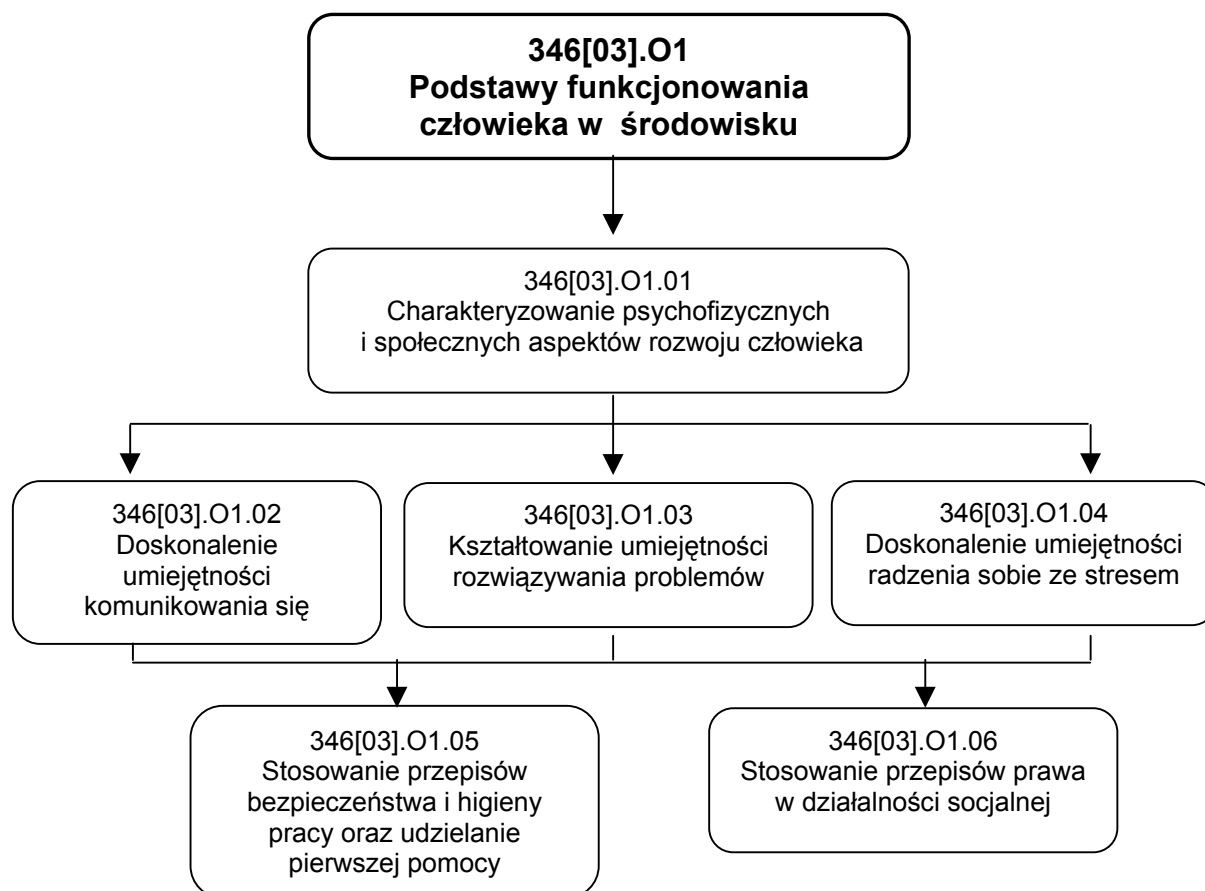
W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- określać psychofizyczne i społeczne mechanizmy funkcjonowania człowieka,
- charakteryzować strukturę psychofizyczną człowieka,
- różnicować okresy rozwoju człowieka,
- określać wpływ procesów motywacyjnych na aktywność człowieka,
- charakteryzować proces twórczego rozwiązywania problemów,
- określać znaczenie komunikacji w relacjach międzyludzkich,
- doskonalić umiejętności radzenia sobie ze stresem,
- promować zdrowy styl życia,
- określać własny system wartości,
- przedstawiać wzorzec osobowy opiekuna społecznego,
- organizować pracę zgodnie z wymaganiami ergonomii,
- przestrzegać przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony przeciwpożarowej,
- udzielać pierwszej pomocy w stanach zagrożenia zdrowia i życia,
- stosować przepisy prawa dotyczące działalności socjalnej.

2. Wykaz jednostek modułowych

Symbol jednostki modułowej	Nazwa jednostki modułowej	Orientacyjna liczba godzin na realizację
346[03].O1.01	Charakteryzowanie psychofizycznych i społecznych aspektów rozwoju człowieka	38
346[03].O1.02	Doskonalenie umiejętności komunikowania się	20
346[03].O1.03	Kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów	20
346[03].O1.04	Doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem	35
346[03].O1.05	Stosowanie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz udzielanie pierwszej pomocy	35
346[03].O1.06	Stosowanie przepisów prawa w działalności socjalnej	20
Razem		168

3. Schemat układu jednostek modułowych

4. Literatura

- Agryle M.: Psychologia stosunków międzyludzkich. PWN, Warszawa 1999
- Aronson A.: Człowiek istota społeczna. PWN, Warszawa 1973
- Aronson E.: Psychologia społeczna. PWN, Warszawa 1996
- Anioł W.: Międzynarodowa polityka społeczna, Wyd. UW, Warszawa 1989
- Auleytner J.: Polityka społeczna pomiędzy ideą a działaniem. Warszawa 1994
- Baranowicz W.: Wytyczne w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz wzór instrukcji bezpieczeństwa pożarowego dla obiektów szkół. MEN, Warszawa 1997
- Brammer L.: Kontakty służące pomaganiu. SPP, PTP, Warszawa 1984
- Breczko A., Zamróż A., Oliwiniak S.: Wstęp do nauk prawnych. Temida 2, Białystok 1999
- Błędowski P.: Pomoc społeczna i opieka nad osobami starszymi. BPS, Warszawa 1996
- Gronowska B., Jasudowicz T., Mik C.: Prawa człowieka. Dokumenty międzynarodowe. Wydawnictwo COMER, Toruń 1993
- Grzesiuk L., Trzebińska E.: Jak porozumiewają się ludzie. Nasza Księgarnia, Warszawa 1987
- Hamer H.: Rozwój umiejętności społecznych. WEDA, Warszawa 1999
- Johnson D.W.: Umiejętności interpersonalne i samorealizacja. PTP SPP, Warszawa 1985
- Kodeks Pracy
- Korczak C.: (red.), Higiena i ochrona zdrowia. PZWL, Warszawa 1997
- Kozielecki J.: Myślenie w rozwiązywaniu problemów. PWN, Warszawa 1992
- Kwaśniewski J.: Praca socjalna, pomoc społeczna. BPS, Warszawa 1995
- Lewandowski I.: Elementy prawa. PWN, Warszawa 1999
- Lisowski A.: Badania potrzeb społecznych. BPS, Warszawa 1996
- Łętowski J.: Prawo administracyjne dla każdego. Wyd. Ecostar, Warszawa 1995
- Mac S., Leowski J.: Bezpieczeństwo i higiena pracy. WSiP, Warszawa 1999
- Meer K., Neijenhof J.: Elementarne umiejętności społeczne. CMDNŚSM, Warszawa 1993
- Michalska A.: Europejska Konwencja Praw Człowieka. Podstawowe dokumenty. wyd. Helsinska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 1995

Prawa człowieka w szpitalach psychiatrycznych i domach pomocy społecznej. Raport z badań. wyd. Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 1996

Rembowski J.: Psychologiczne problemy starzenia się człowieka. PWN, Warszawa-Poznań 1984

Thomson P.: Sposoby komunikacji interpersonalnej. Zysk i S-ka, Poznań 1998

Wratny J.: Nowy kodeks pracy. Wyd. SeZaM s.c , Warszawa 2002 i 2003

Wykaz literatury należy aktualizować w miarę ukazywania się nowych pozycji wydawniczych.

Jednostka modułowa 346[03].O1.01

Charakteryzowanie psychofizycznych i społecznych aspektów rozwoju człowieka

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/ słuchacz powinien umieć:

- wyjaśnić na czym polega jedność organizmu człowieka i środowiska,
- scharakteryzować zmiany rozwojowe w poszczególnych okresach życia człowieka,
- scharakteryzować procesy psychiczne,
- określić rolę procesów poznawczych w poznawaniu rzeczywistości,
- scharakteryzować procesy emocjonalne i motywacyjne,
- wykazać wpływ motywacji na aktywność człowieka,
- scharakteryzować podstawowe teorie osobowości,
- wykazać wpływ aktywności własnej na rozwój osobowości,
- zastosować wybrane metody poznawania osobowości,
- zanalizować czynniki społeczne wpływające na kształtowanie postaw prospołecznych,
- scharakteryzować grupę społeczną, jej funkcje i zadania,
- przedstawić różne aspekty pełnienia ról społecznych,
- określić wpływ warunków środowiskowych na rozwój i zachowanie jednostki.

2. Materiał nauczania

Podstawowe dziedziny psychologii.

Zmiany psychofizyczne zachodzące w poszczególnych okresach rozwojowych człowieka.

Podział i charakterystyka procesów psychicznych.

Procesy emocjonalne i motywacyjne.

Wybrane teorie osobowości.

Metody badania osobowości.

Czynniki kształtujące osobowość.

Podstawy życia społecznego.

Grupa społeczna.

Teorie społecznego uczenia się.

3. Środki dydaktyczne

Materiały źródłowe.

Filmy dydaktyczne.

Scenariusze ćwiczeń.
Arkusze obserwacji.
Kwestionariusze wywiadów.
Foliogramy.

4. Ćwiczenia

- Określanie roli procesów poznawczych w poznawaniu otaczającej rzeczywistości.
- Analizowanie wpływu własnych doświadczeń życiowych na proces uczenia się.
- Określanie hierarchii własnych potrzeb.
- Prowadzenie sytuacyjnych obserwacji zachowania członków grupy.
- Rejestrowanie wyników prowadzonej obserwacji zachowania partnera w grupie.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Program nauczania jednostki modułowej obejmuje zagadnienia dotyczące różnych aspektów rozwoju człowieka. Realizacja programu ma na celu ukształtowanie umiejętności uczniów w zakresie:

- posługiwania się terminologią psychologiczną,
- różnicowania okresów rozwojowych jednostki,
- określania wpływu procesów psychicznych, emocjonalnych i motywacyjnych na rozwój jednostki,
- rozpoznawania czynników wpływających na rozwój osobowości.

Osiągnięcie założonych celów umożliwi stosowanie aktywizujących metod nauczania, takich jak: dyskusja, metoda przypadków, metoda sytuacyjna oraz ćwiczenia.

Zaproponowane w programie ćwiczenia można modyfikować i rozszerzać w zależności od potrzeb edukacyjnych uczniów.

Ćwiczenia powinny być prowadzone w 16 osobowych grupach z podziałem na 3-4 osobowe zespoły.

Program nauczania jednostki stanowi podstawę do kształtowania umiejętności społecznych niezbędnych w pracy socjalnej.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia.

Obiektywna ocena sprzyja systematycznej nauce, daje uczniom satysfakcję z osiągniętych celów, a nauczycielom wskazuje kierunek doskonalenia pracy dydaktycznej.

Sprawdzanie osiągnięć edukacyjnych powinno odbywać się na podstawie znanych uczniom kryteriów. Kryteria oceniania powinny uwzględniać zaplanowane w programie jednostki szczegółowe cele kształcenia.

Przedmiotem oceny powinny być również umiejętności uczniów w zakresie: posługiwania się terminologią psychologiczną, wyrażania poglądów, dzielenia się doświadczeniami, współpracy w grupie oraz prezentowania wyników pracy grupy.

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów może być dokonywane na podstawie:

- sprawdzianów ustnych,
- sprawdzianów pisemnych,
- testów osiągnięć szkolnych uczniów,
- obserwacji aktywności uczniów w czasie ćwiczeń.

W końcowej ocenie należy uwzględnić wyniki samooceny ucznia oraz wszystkich metod sprawdzania stosowanych przez nauczyciela.

Jednostka modułowa 346[03].O1.02

Doskonalenie umiejętności komunikowania się

1. Szczegółowe cele kształcenia.

W wyniku kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- określić znaczenie komunikacji w relacjach między ludźmi,
- scharakteryzować komunikację werbalną i niewerbalną,
- określić sposoby wyrażania komunikatów niewerbalnych,
- zastosować techniki ułatwiające skuteczne komunikowanie się,
- zastosować zasady i techniki aktywnego słuchania,
- rozpoznać zakłócenia występujące w procesie komunikowania się,
- udoskonalić umiejętności przezwycięzania barier komunikacyjnych,
- przeprowadzić konstruktywną dyskusję,
- zastosować argumentację racjonalną i emocjonalną do określonej sytuacji,
- opisać techniki ćwiczenia zachowań asertywnych,
- rozpoznać czynniki powodujące konflikt i wpływające na jego przebieg,
- wyjaśnić negatywne i pozytywne strony konfliktu,
- scharakteryzować metody rozwiązywania konfliktów,
- określić zasady i warunki skutecznego negocjowania,
- udoskonalić umiejętności aktywnego słuchania, wyrażania empatii, kontroli asertywności oraz spostrzegania emocji.

2. Materiał nauczania

Modele procesu komunikacji.

Bariery w procesie komunikowania.

Komunikacja werbalna, niewerbalna.

Aktywne słuchanie.

Informacje zwrotne.

Zachowania asertywne.

Źródła konfliktu.

Metody kierowania konfliktem.

Strategie rozwiązywania sytuacji konfliktowych.

Negocjacje.

3. Ćwiczenia

- Analizowanie własnych doświadczeń i potrzeb dotyczących doskonalenia umiejętności komunikowania się.

- Rozpoznawanie przyczyn zakłóceń powstających w procesie komunikowania się.
- Obserwowanie i interpretowanie werbalnych i niewerbalnych komunikatów.
- Prowadzenie rozmów z zastosowaniem aktywnego słuchania, udzielania informacji zwrotnych, parafrazowania.
- Rozwijanie własnych umiejętności asertywnego zachowania się i reagowania na asertywność innych.
- Rozwiązywanie sytuacji konfliktowych z wykorzystaniem strategii dominacji, dostosowania, kompromisu, unikania i współpracy.
- Rozwijanie umiejętności spostrzegania emocji i wyrażania empatii.

4. Środki dydaktyczne

Teksty przewodnie do ćwiczeń.

Opisy przypadków.

Filmy dydaktyczne.

Czasopisma tematyczne.

Nagrania magnetofonowe.

Foliogramy.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Celem realizacji programu jednostki modułowej jest doskonalenie umiejętności komunikowania się uczniów. Osiągnięcie założonego celu umożliwi stosowanie aktywizujących metod nauczania, takich jak: metoda sytuacyjna, inscenizacji, dyskusji dydaktycznej. Zajęcia powinny być prowadzone w klimacie zaufania, otwartości i partnerstwa. Atmosfera partnerstwa wyzwala aktywność uczniów, sprzyja wzajemnemu zrozumieniu, okazywaniu uczuć oraz konstruktywnemu rozwiązywaniu problemów. Zaleca się przeprowadzenie kilkunastogodzinnych warsztatów w 8-10 osobowych grupach. Nauczyciel prowadzący powinien przestrzegać etycznych i merytorycznych zasad pracy treningowej. Przed przystąpieniem do ćwiczeń należy dokładnie wyjaśnić uczniom cel oraz metody pracy.

W czasie warsztatów nauczyciel powinien kierować uwagę przede wszystkim na problemy, a nie trudności osobiste poszczególnych członków grupy. Uczenie się umiejętności interpersonalnych następuje poprzez uczestniczenie, przeżywanie i odgrywanie różnorodnych form zachowań w kontaktach z innymi, dlatego ćwiczenia powinny być prowadzone w parach lub w 3-4 osobowych zespołach.

W czasie zajęć uczniowie powinni korzystać z różnych źródeł informacji (Internet, poradniki).

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie osiągnięć uczniów powinno odbywać się w trakcie realizacji programu jednostki modułowej, na podstawie określonych kryteriów. W procesie kontroli i oceny osiągnięć uczniów należy zwracać uwagę na merytoryczną jakość wypowiedzi, właściwe stosowanie pojęć, poprawność wnioskowania. Ocena osiągnięć powinna aktywizować i mobilizować do pracy zarówno uczniów, jak i nauczyciela. Proces oceniania powinien obejmować:

- diagnozę poziomu wiedzy i umiejętności uczniów pod kątem założonych celów kształcenia.
- identyfikowanie postępów uczniów w procesie kształcenia oraz rozpoznawanie trudności w realizacji celów.
- sprawdzenie zakresu oraz poziomu wiedzy i umiejętności uczniów po zrealizowaniu treści programowych.

Ocena zakresu i poziomu realizacji programu nauczania jednostki może być dokonywana na podstawie:

- sprawdzianów ustnych,
- sprawdzianów pisemnych, testów osiągnięć szkolnych,
- obserwacji zachowania uczniów podczas ćwiczeń.

Obserwując ucznia w czasie ćwiczeń nauczyciel powinien zwracać uwagę na jego dążenie do doskonalenia umiejętności: wysyłania informacji, uważnego słuchania, wyrażania uczuć werbalnie i niewerbalnie, wyrażania akceptacji, stosowania technik asertywnych oraz przestrzegania reguł zachowania przyjętych w grupie.

W ocenie końcowej należy uwzględnić wyniki wszystkich metod sprawdzania stosowanych przez nauczyciela.

Jednostka modułowa 346[03].O1.03

Kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów

1.Szczegółowe cele kształcenia.

W wyniku procesu kształcenia uczeń/ słuchacz powinien umieć:

- wyjaśnić podmiotowy charakter problemu,
- określić rodzaje sytuacji problemowych,
- przedstawić fazy rozwiązywania problemów,
- dokonać analizy sytuacji problemowej,
- zaplanować strategie rozwiązywania problemów,
- rozpoznać psychospołeczne bariery twórczego rozwiązywania problemów,
- wykazać związek pomiędzy inteligencją a umiejętnością rozwiązywania problemów,
- zidentyfikować problemy socjalne rodzące zagrożenia społeczne,
- zanalizować proces rozwiązywania problemów w pracy socjalnej,
- określić prakseologiczne zasady rozwiązywania problemów,
- określić cele i zasady polityki społecznej,
- wyjaśnić podstawowe pojęcia kwestii społecznej,
- scharakteryzować strukturę pomocy społecznej,
- określić psychospołeczne uwarunkowania pracy opiekuńczej,
- scharakteryzować wzorzec opiekuna społecznego.

2.Materiał nauczania.

Sytuacje problemowe.

Fazy rozwiązywania problemów.

Strategie rozwiązywania problemów.

Przeszkody w rozwiązywaniu problemów.

Problemy socjalne: mieszkaniowe, zdrowotne, ekologiczne, bytowe.

Cele i zasady polityki społecznej.

Podstawowe pojęcia kwestii społecznej: asymetria, zagrożenie sprzeczność, niezgodność, roszczenia.

Struktura pomocy społecznej.

Psychospołeczne uwarunkowania pracy opiekuńczej.

3.Ćwiczenia.

- Analizowanie prakseologicznych zasad rozwiązywania problemów pod kątem ich zastosowania w praktyce.
- Identyfikowanie problemów na podstawie opisu przypadku.

- Gromadzenie pomysłów na sposoby rozwiązywania problemów.
- Dokonywanie wyboru najlepszego sposobu rozwiązania zidentyfikowanego problemu.
- Stosowanie techniki zawierania kontraktu i udzielania informacji zwrotnej w rozwiązywaniu problemów.
- Określanie psychospołecznych barier twórczego rozwiązywania problemów.
- Analizowanie struktury pomocy społecznej.
- Opracowywanie projektu powinności opiekuna społecznego.

4. Środki dydaktyczne

Teksty przewodnie do ćwiczeń.

Opisy przypadków.

Roczniki statystyczne.

Filmy dydaktyczne.

Foliogramy.

Teksty prasowe.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu jednostki modułowej ma na celu kształtowanie umiejętności: identyfikowania problemów, analizowania sytuacji problemowych, planowania strategii rozwiązywania problemów oraz wyjaśniania prakseologicznych zasad rozwiązywania problemów.

W procesie kształcenia należy stosować aktywizujące metody nauczania: sytuacyjną, inscenizacji, dyskusji dydaktycznej, gier dydaktycznych oraz metodę przypadków. Opisy przypadków mogą być zaczerpnięte z literatury, odpowiednio dobranych fragmentów filmów lub opracowane przez nauczyciela. Należy zachęcać uczniów do przedstawiania i analizowania własnych przykładów sytuacji problemowych. Zaleca się stosowanie zarówno indywidualnej, jak i grupowej formy pracy uczniów. Grupy powinny liczyć do 16 osób. Praca w grupie wpływa na jakość pracy, pozwala na kształtowanie umiejętności ponadzawodowych, takich jak: komunikowanie się, współpraca z zespołem, prezentowanie wyników.

Wskazane jest, aby w trakcie realizacji programu rozszerzać w miarę potrzeb i możliwości te zagadnienia, które nauczyciel uzna za najbardziej istotne.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Proces sprawdzania i oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów należy realizować systematycznie z uwzględnieniem określonych kryteriów. Kryteria oceniania powinny uwzględniać szczegółowe cele kształcenia oraz: merytoryczne przygotowanie uczniów, aktywność na zajęciach, umiejętność wyrażania opinii, obrony własnego stanowiska oraz rozwiązywania sytuacji problemowej.

Wiedza niezbędna do realizacji ćwiczeń praktycznych może być sprawdzana za pomocą testów osiągnięć ucznia, sprawdzianów ustnych oraz pisemnych. Pozytywna ocena powinna być warunkiem przystąpienia ucznia do wykonywania ćwiczeń. Podczas ćwiczeń należy zwracać uwagę na umiejętności: rozpoznawania sytuacji problemowych, identyfikowania problemów społecznych oraz doboru metod rozwiązywania problemów.

W ocenie osiągnięć uczniów po zakończeniu realizacji programu jednostki modułowej należy uwzględnić wyniki wszystkich metod sprawdzania stosowanych przez nauczyciela. Sprawdzanie i ocenianie edukacyjnych osiągnięć uczniów powinno odbywać się z uwzględnieniem obowiązującej skali ocen.

Jednostka modułowa 346[03].O1.04

Doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem

1. Szczegółowe cele kształcenia.

W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- określić czynniki wywołujące stres,
- określić źródła i poziomy stresu,
- opisać zespół objawów biologicznych powstałych w wyniku działania stresorów,
- rozróżnić biologiczne i psychiczne reakcje stresowe,
- wykazać wpływ stresu na zdrowie,
- scharakteryzować proces radzenia sobie ze stresem,
- wskazać determinanty osobowościowe procesu radzenia sobie ze stresem,
- określić style radzenia sobie ze stresem,
- scharakteryzować własny styl radzenia sobie ze stresem,
- rozpoznać konstruktywne i autodestruktywne strategie radzenia sobie ze stresem,
- określić mechanizmy obronne stosowane w procesie radzenia sobie ze stresem,
- wykorzystać osobiste zasoby radzenia sobie ze stresem,
- zastosować różne techniki relaksacyjne w celu redukcji stresu,
- skorzystać z pomocy osób udzielających wsparcia w sytuacji stresowej,
- wykazać zależność między sposobem spostrzegania i interpretowania świata a zdolnością radzenia sobie ze stresem,
- wykazać wpływ zachowań zdrowotnych oraz osobistych przekonań o zdrowiu, na proces radzenia sobie ze stresem,
- określić zachowania zdrowotne i ich podmiotowe uwarunkowania,
- podjąć autonomiczne decyzje korzystne dla zdrowia,
- zastosować zasady zdrowego stylu życia.

2. Materiał nauczania.

Źródła i poziomy stresu.

Fizjologiczne i psychologiczne reakcje stresowe.

Proces radzenia sobie ze stresem.

Konstruktywne strategie radzenia sobie ze stresem.

Autodestruktywne strategie radzenia sobie ze stresem - uzależnienia.

Wsparcie społeczne – moderatorem stresu.
Udział procesu radzenia sobie ze stresem w kształtowaniu zdrowia.
Zachowania zdrowotne i ich podmiotowe uwarunkowania.
Rodzaje i struktura zachowań zdrowotnych.
Promocja zdrowia. System opieki zdrowotnej.

3. Ćwiczenia

- Rozpoznawanie własnych fizjologicznych i psychicznych reakcji stresowych.
- Mierzenie procesu radzenia sobie ze stresem według dostępnej skali.
- Analizowanie strategii radzenia sobie ze stresem skoncentrowanej na rozwiązaniu problemu.
- Analizowanie strategii radzenia sobie ze stresem skoncentrowanej na emocjach.
- Udzielanie wsparcia emocjonalnego w sytuacji stresowej.
- Rozpoznawanie czynników warunkujących zdrowie.
- Stosowanie technik relaksacyjnych w celu redukcji stresu.

4. Środki dydaktyczne

Filmy dydaktyczne.
Opisy przypadków.
Skale mierzenia procesu radzenia sobie ze stresem.
Kasety z nagraniami technik relaksacyjnych.
Foliogramy.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu jednostki modułowej ma na celu doskonalenie umiejętności uczniów w zakresie: rozpoznawania objawów stresu, identyfikowania stresorów, określania poziomu stresu, a przede wszystkim umiejętności radzenia sobie ze stresem. Osiągnięcie zaplanowanych celów umożliwi stosowanie aktywizujących metod nauczania oraz ćwiczeń. Zaproponowane w programie ćwiczenia można modyfikować oraz rozszerzać w zależności od potrzeb edukacyjnych uczniów. Ćwiczenia powinny być prowadzone w 15 osobowych grupach, w pracowni wyposażonej w sprzęt umożliwiający prowadzenie zajęć relaksacyjnych.

Zajęcia powinny odbywać się w klimacie zaufania, otwartości i partnerstwa. W atmosferze partnerstwa uczniowie będą mogli analizować własne reakcje stresowe, mierzyć według dostępnej

skali proces radzenia sobie ze stresem oraz udzielać emocjonalnego wsparcia partnerowi w grupie.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie osiągnięć edukacyjnych uczniów powinno odbywać się systematycznie na podstawie określonych kryteriów. Kryteria oceniania powinny uwzględniać szczegółowe cele kształcenia, a w szczególności:

- rozpoznawanie objawów stresu,
- określanie mechanizmów obronnych działających w procesie radzenia sobie ze stresem,
- rozpoznawanie własnych zasobów radzenia sobie ze stresem,
- korzystanie z pomocy osób udzielających wsparcia w sytuacjach stresowych,
- charakteryzowanie stylów i strategii radzenia sobie ze stresem.

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się na podstawie: sprawdzianów ustnych i pisemnych, testów osiągnięć szkolnych oraz obserwacji zachowań uczniów w czasie ćwiczeń.

Podczas obserwacji należy zwracać uwagę na umiejętności: współpracy w zespole, dzielenia się doświadczeniami, wyrażania opinii, udzielania wsparcia partnerowi w grupie.

W ocenie końcowej należy uwzględnić wyniki wszystkich metod sprawdzania stosowanych przez nauczyciela.

Jednostka modułowa 346[03].O1.05

Stosowanie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz udzielanie pierwszej pomocy

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- zastosować przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy,
- rozpoznać zagrożenia związane z wykonywaną pracą,
- określić skutki oddziaływania negatywnych czynników w środowisku pracy,
- dobrać środki ochrony indywidualnej,
- zorganizować stanowisko pracy zgodnie z wymaganiami ergonomii,
- zareagować w przypadku zagrożenia pożarowego zgodnie z instrukcją ochrony przeciwpożarowej,
- udzielić pierwszej pomocy w stanach zagrożenia zdrowia i życia.

2. Materiał nauczania

Fizjologia pracy.

Bezpieczeństwo i higiena pracy.

Wymagania ergonomii.

Klasyfikacja czynników szkodliwych występujących w środowisku.

Środki ochrony indywidualnej.

Przepisy ochrony przeciwpożarowej.

Organizacja i udzielanie pierwszej pomocy w stanach zagrożenia zdrowia i życia.

Zabezpieczenie miejsca wypadku.

3. Ćwiczenia

- Dobieranie środków ochrony indywidualnej stosownie do rodzaju pracy.
- Organizowanie własnego miejsca pracy zgodnie z wymaganiami ergonomii.
- Ułożenie poszkodowanego w bezpiecznej pozycji.
- Wykonywanie sztucznego oddychania i masażu serca na fantomie.
- Opatrywanie złamań i zwichnięć.
- Tamowanie krwotoków i opatrywanie ran.

4. Środki dydaktyczne

Teksty przewodnie do ćwiczeń.

Filmy dydaktyczne.
Foliogramy.
Plansze tematyczne.
Polskie Normy, wymagania ergonomii.
Fantomy.
Materace do ćwiczeń.
Specjalistyczne wyposażenie pracowni.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Program nauczania jednostki modułowej obejmuje podstawowe zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, wymagań ergonomii, ochrony przeciwpożarowej oraz udzielania pierwszej pomocy. Podczas realizacji programu wskazane jest stosowanie aktywizujących i praktycznych metod nauczania, takich jak: metoda inscenizacji, sytuacyjna, dyskusja dydaktyczna, metoda przewodniego tekstu oraz ćwiczenia praktyczne.

Program jednostki modułowej należy realizować w pracowni wyposażonej w techniczne środki kształcenia, środki ochrony indywidualnej oraz sprzęt do udzielania pierwszej pomocy. Zajęcia powinny odbywać się w grupach 15 osobowych, z podziałem na 2-3 osobowe zespoły. Praca w grupach kształtuje umiejętności współdziałania, podejmowania zespołowych decyzji oraz ponoszenia odpowiedzialności za efekty zespołowego działania.

Podczas ćwiczeń uczeń powinien opanować umiejętności rozpoznawania środków ochrony indywidualnej, przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz udzielania pomocy osobom poszkodowanym.

Zaleca się organizowanie wycieczek dydaktycznych do nowoczesnych zakładów pracy w celu spotkania z inspektorem bhp oraz lekarzem zakładowym.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się systematycznie na podstawie określonych kryteriów. Do sprawdzania osiągnięć uczniów proponuje się stosowanie sprawdzianów ustnych i pisemnych, obserwacji pracy uczniów podczas realizacji zadań oraz testów osiągnięć szkolnych. Sprawdzanie umiejętności praktycznych może odbywać się przez obserwację czynności uczniów podczas ćwiczeń.

Obserwując czynności uczniów należy zwracać uwagę na:

- dobór środków ochrony indywidualnej,
- organizowanie własnego miejsca pracy,
- stosowanie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy,
- udzielanie pierwszej pomocy.

Kontrolę poprawności wykonania zadań należy prowadzić w trakcie i po realizacji ćwiczeń. Uczeń powinien sprawdzić wyniki swojej pracy według arkusza oceny postępów. Potem, według tego samego arkusza, kontroli dokonuje nauczyciel.

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno być dokonywane z uwzględnieniem obowiązującej skali ocen.

Jednostka modułowa 346[03].O1.06

Stosowanie przepisów prawa w działalności socjalnej

1.Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć :

- wyjaśnić podstawowe pojęcia prawne,
- rozróżniać podstawowe gałęzie prawa,
- sklasyfikować rodzaje norm i przepisów prawnych,
- scharakteryzować źródła prawa,
- przedstawić zakres obowiązywania prawa w czasie i przestrzeni,
- posłużyć się przepisami prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy oraz prawa o ubezpieczeniach społecznych,
- posłużyć się przepisami kodeksu administracyjnego w zakresie niezbędnym do stosowania ustaw : o pomocy społecznej, o ochronie zdrowia psychicznego, o rehabilitacji i zatrudnieniu osób niepełnosprawnych,
- udzielić podstawowych informacji dotyczących przepisów Księgi IV Kodeksu Cywilnego.

2.Materiał nauczania

Prawo w znaczeniu podmiotowym i przedmiotowym.

Normy prawne i przepisy prawa.

Adresaci przepisów prawa.

Stosunki i zdarzenia prawne.

Źródła prawa. Obowiązywanie prawa w czasie i przestrzeni.

Przepisy prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy, oraz prawa o ubezpieczeniach społecznych.

Przepisy prawa międzynarodowego dotyczące praw człowieka.

3.Ćwiczenia

- Określanie rodzaju norm i przepisów prawa na podstawie Kodeksu Cywilnego.
- Dobieranie właściwej formy prawnej do wskazanej czynności prawnej.
- Analizowanie wybranych aktów prawnych dotyczących pomocy społecznej, rehabilitacji, zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zdrowia psychicznego, praw i wolności człowieka.
- Wykorzystywanie przepisów prawa w rozwiązywaniu problemu.
- Posługiwanie się Kodeksem Postępowania Administracyjnego.

4. Środki dydaktyczne

Teksty Ustawy o Pomocy Społecznej z dnia 29.IX.1990r. z późniejszymi zmianami .

Kodeks Pracy.

Kodeks Postępowania Administracyjnego .

Ustawa o Rehabilitacji i Zatrudnieniu Osób Niepełnosprawnych.

Ustawa o Ochronie Zdrowia Psychicznego.

Teksty przewodnie.

Dane statystyczne.

Teksty prasowe.

Foliogramy.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Podczas realizacji programu jednostki modułowej należy zwracać uwagę na kształtowanie umiejętności myślenia w kategoriach prawnych, analizowania i interpretowania norm prawnych oraz odwoływania się do tekstów źródłowych. Należy podkreślać, że wiedza z zakresu prawa umożliwia zrozumienie mechanizmów funkcjonowania państwa i jest potrzebna do uczestniczenia w życiu społecznym.

Osiągnięcie zaplanowanych celów wymaga zastosowania metod podających (wykład informacyjny, pogadanka) oraz metod aktywizujących (dyskusje dydaktyczne, metoda przypadków, metoda projektów). Należy również zaplanować wykonywanie przez uczniów ćwiczeń praktycznych z wykorzystaniem tekstów źródłowych. Zajęcia edukacyjne powinny odbywać się w 15 osobowych grupach, w pracowni wyposażonej w literaturę, teksty źródłowe, wzory pism, formularze i druki, filmy edukacyjne, a także w komputery z odpowiednim oprogramowaniem. Wskazane jest organizowanie wycieczek do organów administracji i sądów.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się systematycznie, na podstawie określonych kryteriów.

Kryteria oceny sprawdzianów ustnych powinny dotyczyć: posługiwania się terminologią prawniczą, merytorycznej jakości wypowiedzi, precyzji, jasności i logiki wypowiedzi.

W procesie sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów zaleca się stosowanie sprawdzianów pisemnych, testów osiągnięć szkolnych :

z zadaniami krótkiej odpowiedzi oraz z zadaniami wielokrotnego wyboru i z luką. Umiejętności uczniów z zakresu: posługiwania się przepisami prawa, doboru źródeł prawa, interpretacji przepisów i konstrukcji zapisów w dokumentach prawnych, sprawdzamy poprzez obserwację pracy ucznia w czasie ćwiczeń praktycznych.

Ocenie powinny podlegać projekty wykonane przez uczniów indywidualnie lub grupowo.

W końcowej ocenie osiągnięć edukacyjnych uczniów, należy uwzględnić systematyczne i aktywne uczestnictwo w zajęciach.

Moduł 346[03].Z1

Działalność opiekuńcza i socjalna

1. Cele kształcenia

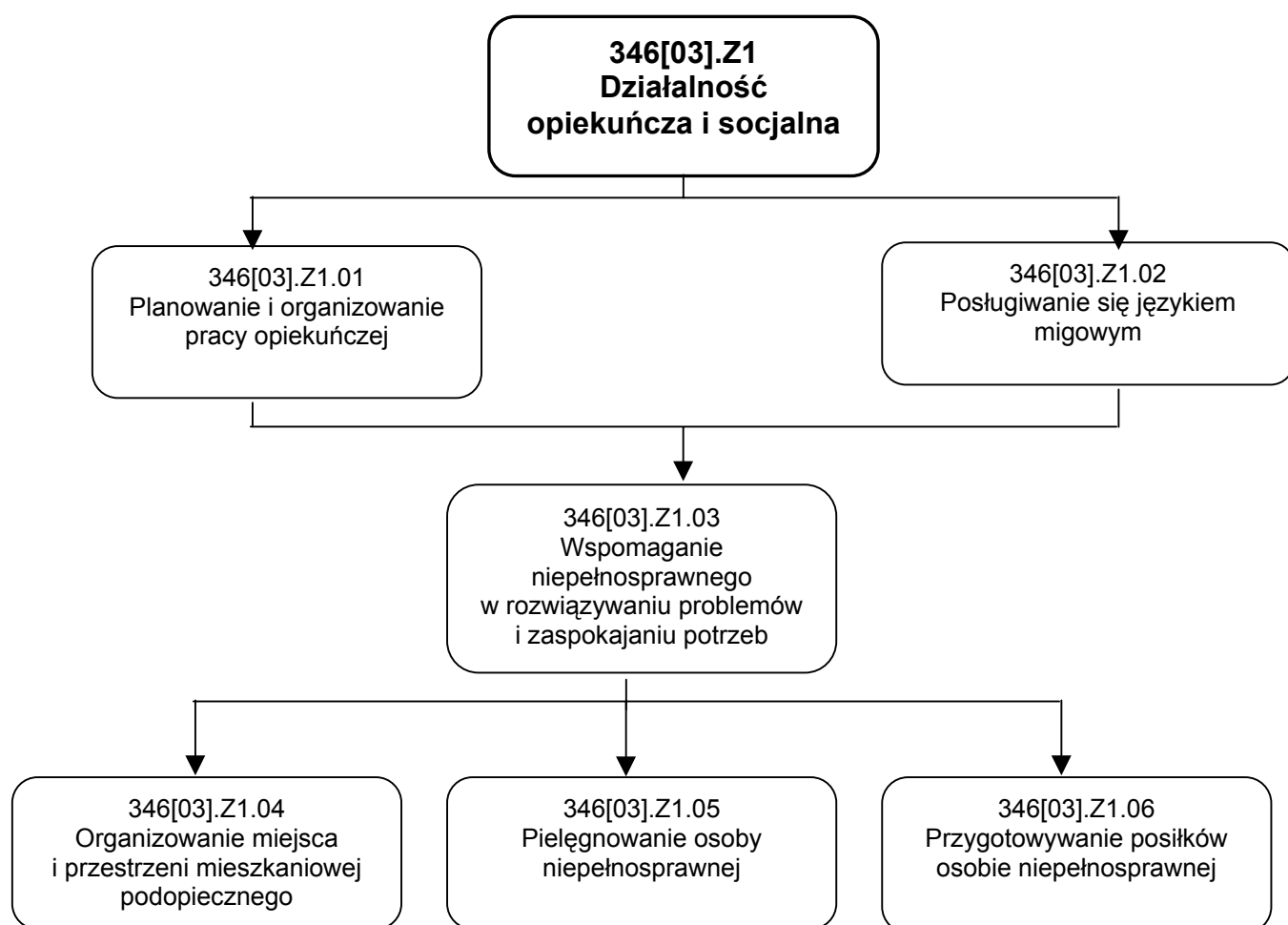
W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- określać rolę i zadania polityki społecznej państwa,
- określać zadania opiekuna społecznego,
- planować i organizować pracę opiekunki,
- nawiązywać współpracę z instytucjami i organizacjami wspomagającymi pracę opiekunki,
- wykorzystywać dostępne zasoby materialne i niematerialne dla potrzeb podopiecznego,
- organizować miejsce i przestrzeń mieszkaniową podopiecznego,
- stosować zasady obowiązujące w pielęgnowaniu osoby niepełnosprawnej,
- stosować zasady racjonalnego żywienia,
- inicjować działania integrujące podopiecznego ze środowiskiem,

2. Wykaz jednostek modułowych

Symbol jednostki modułowej	Nazwa jednostki modułowej	Orientacyjna liczba godzin na realizację
346[03].Z1.01	Planowanie i organizowanie pracy opiekuńczej	40
346[03].Z1.02	Posługiwanie się językiem migowym	35
346[03].Z1.03	Wspomaganie podopiecznego w rozwiązywaniu problemów i zaspokajaniu potrzeb	90
346[03].Z1.04	Organizowanie miejsca i przestrzeni mieszkaniowej podopiecznego	30
346[03].Z1.05	Pielęgnowanie osoby niepełnosprawnej	85
346[03].Z1.06	Przygotowywanie posiłków osobie niepełnosprawnej	56
Razem		336

3. Schemat układu jednostek modułowych

4.Literatura

- Amstrong M.: Zarządzanie zasobami ludzkimi. PSB, Kraków 1996
- Anioł W. Międzynarodowa polityka społeczna, Wyd.UW, Warszawa 1989
- Auleytner J., Głębicka K.: Polityka społeczna, pomiędzy opiekuńczością a pomocniczością , wyd.Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP,Warszawa 2000,
- Bauman Z.: Socjologia. Zyski S-ka , Poznań 1996
- Bromley D.B.:Psychologia starzenia się. PWN, Warszawa 1999
- Cialdini R.: Wywieranie wpływu na ludzi. Gdańskie Towarzystwo Psychologiczne, Gdańsk 1998
- Dison N.:Technika zabiegów pielęgniarских. PZWL, Warszawa 1985
- Doliński D.: Psychologia wpływu społecznego. Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum , Wrocław 2000

- Firlit-Fesnak G.:Leksykon pojęć socjalnych. Zysk i S-ka , Poznań 1996
- Jonson D.: Podaj dłoń. IPZiT, PTP, Warszawa 1995
- Hunt P., Sdell B.: Pielęgniarstwo dorosłych z określonymi zaburzeniami fizjologicznymi. PZWL, Warszawa 1990
- Kazimierczak T., Łuczyński M.: Wprowadzenie do pomocy społecznej. BPS ,Warszawa 1996
- Kierst W.: Nauka o żywieniu człowieka zdrowego i chorego. PWN ,Warszawa 1990
- Kowalik S.: Psychospołeczne podstawy rehabilitacji osób niepełnosprawnych. PZWL ,Warszawa 1996
- Korczak C.: Higiena i ochrona zdrowia. PZWL, Warszawa 1997
- Kozaczuk L., Terapia zajęciowa w domach pomocy społecznej, Przewodnik metodyczny , Interart, Warszawa 1995
- Melibruda J.: Ja-Ty-My, Psychologiczne możliwości ulepszania kontaktów międzyludzkich. Nasza księgarnia, Warszawa 1980
- Ostrowska A.: Niepełnosprawni w społeczeństwie. Postawy społeczeństwa polskiego wobec ludzi niepełnosprawnych. Raport z badań, Warszawa 1994
- Red.Santorski J.: ABC psychologicznej pomocy. PWN, Warszawa 1993
- Red. Ziemska M.:Problemy integracji i dezintegracji rodziny. Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1995
- Red. Sołtysiak T.: Sieroctwo społeczne – przyczyny ,objawy, skutki, sposoby jego zapobiegania w aktualnej rzeczywistości społecznej kraju. WSH-E, Warszawa 1998
- Rembowski J.: Psychologiczne problemy starzenia się człowieka. PWN, Warszawa –Poznań 1984
- Standardy postępowania w pielęgniarstwie - praca zbiorowa wydana przez Naczelną Radę Pielęgniarek i Położnych Warszawa , 1998
- Witkowski T.: Rozumieć problemy osób niepełnosprawnych. ZWL, Warszawa 1993
- Wołynka S.: Pielęgniarstwo ogólne. PZWL, Warszawa 1986.
- Zrałek M.: Środowisko zamieszkania a niepełnosprawni. PWN, Warszawa 1994

Wykaz literatury należy aktualizować w miarę ukazywania się nowych pozycji wydawniczych.

Jednostka modułowa 346[03].Z1.01

Planowanie i organizowanie pracy opiekuńczej

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć :

- scharakteryzować podstawowe zjawiska i procesy zachodzące w organizacjach społecznych,
- określić zasady planowania i organizacji pracy,
- wykazać znaczenie planowania i organizacji pracy dla funkcjonowania placówki opiekuńczej,
- scharakteryzować proces podejmowania decyzji,
- określić zadania opiekunki środowiskowej,
- scharakteryzować metody i narzędzia diagnozowania problemów i potrzeb podopiecznych,
- scharakteryzować metody pracy stosowane w pracy opiekuńczej,
- określić zasady pracy opiekunki z niepełnosprawnymi,
- opracować plan opieki nad niepełnosprawnym w środowisku domowym,
- zaplanować i zorganizować własną pracę,
- wykazać znaczenie współpracy z zespołem w osiąganiu zaplanowanych celów,
- wykazać się poczuciem odpowiedzialności za wykonywaną pracę,
- ocenić własne możliwości w zakresie niesienia pomocy niepełnosprawnym,
- wykorzystać techniki komputerowe w dokumentowaniu wykonywanych zadań.
- wykonać zadania zgodnie z zasadami etyki zawodowej.

2. Materiał nauczania

Elementy organizacji i zarządzania.

Planowanie i organizacja pracy w instytucjach opieki społecznej.

Style kierowania i podejmowania decyzji w organizacjach społecznych.

Diagnozowanie potrzeb i problemów podopiecznych.

Metody pracy stosowane w pomocy społecznej.

Zasady pracy z niepełnosprawnymi.

Planowanie opieki nad niepełnosprawnymi.

Etyka zawodowa opiekuna społecznego.

3. Ćwiczenia

- Analizowanie metod i narzędzi diagnozowania potrzeb i problemów niepełnosprawnych.
- Diagnozowanie potrzeb i problemów ludzi niepełnosprawnych.
- Opracowywanie zakresu czynności opiekunki w środowisku podopiecznego.
- Planowanie opieki nad podopiecznym z uwzględnieniem współpracy członków rodziny.

4. Środki dydaktyczne

Filmy dydaktyczne.

Opisy przypadków.

Foliogramy.

Narzędzia diagnostyczne.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania jednostki modułowej ma na celu przygotowanie uczniów do planowania i organizowania opieki nad niepełnosprawnym w środowisku domowym. Treści programowe zakładają ukształtowanie umiejętności ucznia w zakresie: określania metod i zasad pracy opiekunki środowiskowej, planowania opieki nad osobą niepełnosprawną we współpracy z jej rodziną oraz planowania i organizowania własnej pracy.

Osiągnięcie tych celów wymaga stosowania aktywizujących metod nauczania, takich jak: dyskusja dydaktyczna, metoda przypadków, inscenizacji oraz ćwiczeń.

Zajęcia edukacyjne powinny odbywać się w grupach do 16 osób z podziałem na 4 osobowe zespoły. Pracownia do prowadzenia zajęć powinna być wyposażona w środki dydaktyczne umożliwiające realizację celów kształcenia.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie jako integralna część procesu nauczania – uczenia się, powinno odbywać się na podstawie kryteriów uwzględniających zaplanowane cele kształcenia. Systematyczna kontrola motywuje uczniów do nauki, a nauczycieli do doskonalenia pracy dydaktycznej.

Przedmiotem oceny powinna być aktywność uczniów, umiejętność wyrażania opinii, twórczego rozwiązywania problemów oraz współpracy w grupie.

Do sprawdzenia osiągnięć uczniów można zastosować następujące metody: sprawdzian ustny, sprawdzian pisemny, test osiągnięć szkolnych oraz obserwację pracy ucznia w czasie ćwiczeń.

Podczas obserwacji należy zwracać uwagę na umiejętności:

- doboru narzędzi do diagnozowania problemów podopiecznego,
- sporządzania planu opieki,
- oceny własnych możliwości w zakresie niesienia pomocy niepełnosprawnym.

W końcowej ocenie należy uwzględnić wyniki wszystkich metod sprawdzania zastosowanych przez nauczyciela.

Jednostka modułowa 346[03].O1.02

Posługiwanie się językiem migowym

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć :

- zdefiniować podstawowe pojęcia dotyczące języka migowego,
- rozpoznać zasady i reguły posługiwania się językiem migowym,
- zidentyfikować polski alfabet palcowy, liczebniki główne, porządkowe,
- rozpoznać podstawowe znaki ideograficzne(pojęciowe) oraz technikę ich stosowania,
- zastosować zasady systemu językowo-migowego,
- odczytać proste wypowiedzi w języku migowym,
- sformułować proste wypowiedzi w języku migowym.

2. Materiał nauczania

Teoria języka migowego.

Podstawowe pojęcia: język migany, migowy, daktylografia, ideografia, pozycja klasyczna w daktylografii.

Zasady i reguły pomocnicze w systemie języko-migowym.

Język migowy a odczytywanie mowy z ust.

Synergizm wzrokowo-słuchowy.

Kultura wypowiedzi w języku migowym.

Daktylografia: znaki liter, liczebników głównych, porządkowych, dwuznaków, działań arytmetycznych, skrótów.

Ideografia: znaki podstawowe, znaki związane z tematami rodziny, domu, posiłków, higieny osobistej, barw, odzieży.

Podstawowe zagadnienia z zakresu rehabilitacji głuchych.

Środki i zasady porozumiewania się głuchych z głuchymi (mowa, pismo, fonografia, alfabet palcowy, gestykulacja, język migowy, system języko-migowy).

3. Ćwiczenia

- Symulowanie dialogu słyszącego z osobą głuchą.
- Opracowanie scenariusza rozmowy z osobami głuchymi.
- Opracowanie scenki tematycznej np.: "W sklepie".
- Opracowanie scenariusza rozmowy związanej z tematem dom i rodzina.
- Opracowanie scenariusza rozmowy związanej z tematem: czynności wykonywane w kuchni.

4. Środki dydaktyczne

Teksty przewodnie do ćwiczeń.

Scenariusze zajęć.

Filmy dydaktyczne.

Foliogramy.

Opisy przypadków.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Program nauczania jednostki modułowej obejmuje podstawowe pojęcia z zakresu języka migowego i miganego. Przedmiotem nauczania nie jest klasyczny język migowy z własną gramatyką, lecz język migowy, który będzie funkcjonował równoległe z mową, tworząc system języko-migowy. Wersja ta pozwala jednocześnie na przekaz i odbiór treści drogą słuchową i wzrokową. Zajęcia powinny być prowadzone w grupach do 10 osób, zgodnie z obowiązującymi metodami nauczania języka migowego. W trakcie realizacji programu należy zwrócić uwagę na zasady i reguły pomocnicze w systemie języko-migowym (język migowy a odczytywanie mowy z ust). Nauczyciel powinien przypomnieć uczniom podstawowe zasady obowiązujące w kontakcie z osobami głuchymi.

W procesie nauczania wskazane jest stosowanie aktywizujących metod nauczania: inscenizacji, sytuacyjnej, dyskusji dydaktycznej, tekstu przewodniego.

Program jednostki modułowej należy realizować w pracowni wyposażonej w techniczne środki kształcenia: telewizor, odtwarzacz kaset video. Podczas ćwiczeń uczeń powinien opanować umiejętności rozpoznawania języka migowego i miganego oraz usuwać najczęściej spotykane błędy występujące w czasie rozmowy .

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć ucznia powinno odbywać się systematycznie na podstawie określonych kryteriów.

Do sprawdzania osiągnięć uczniów stosuje się sprawdziany ustne i pisemne, obserwacje uczniów podczas ćwiczeń oraz testy osiągnięć szkolnych. Sprawdzanie należy prowadzić w trakcie i po realizacji ćwiczeń. Nauczyciel powinien zwracać uwagę na kulturę wypowiedzi w języku migowym, stosowanie zasad posługiwania się językiem migowym, odczytywanie wypowiedzi oraz formułowanie wypowiedzi w języku migowym.

Podstawą do uzyskania pozytywnej oceny jest poprawne wykonanie ćwiczeń, zaproponowanych w programie jednostki modułowej. Sprawdzenie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno być dokonywane z uwzględnieniem obowiązującej skali ocen.

Jednostka modułowa 346[03].Z1.03

Wspomaganie niepełnosprawnego w rozwiązywaniu problemów i zaspokajaniu potrzeb

1.Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń / słuchacz powinien umieć:

- określić rodzaje niepełnosprawności,
- scharakteryzować różne stopnie niedorozwoju umysłowego,
- zidentyfikować zaburzenia psychofizyczne towarzyszące niedorozwojowi umysłowemu,
- scharakteryzować niektóre choroby psychiczne i zespoły zaburzeń psychicznych,
- określić symptomy, rodzaje i następstwa niepełnosprawności fizycznej,
- zdiagnozować potrzeby osób z różnego rodzaju niepełnosprawnością,
- posłużyć się podstawowymi metodami pracy socjalnej z osobą niepełnosprawną,
- określić zmiany rozwojowe zachodzące w życiu człowieka niepełnosprawnego,
- zorganizować pomoc podopiecznemu w zakresie własnych możliwości i umiejętności,
- rozróżnić pojęcia potrzeby i problemy,
- określić źródła i mechanizmy powstawania problemów społecznych,
- rozpoznać patologie społeczne, ich źródła i przejawy,
- scharakteryzować metody rewalidacji osób z niedorozwojem umysłowym, niewidomych, głuchych, głucho – niewidomych, starych i przewlekle chorych,
- zastosować zasady obowiązujące w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi, będącymi w sytuacji problemowej,
- scharakteryzować psychologiczne mechanizmy funkcjonowania człowieka niepełnosprawnego,
- opisać istotę problemów społecznych, ich przejawy oraz wpływ na funkcjonowanie podopiecznego,
- opracować plan niesienia pomocy podopiecznemu z uwzględnieniem jego własnych możliwości,
- wykazać wrażliwość na problemy podopiecznego, zaprojektować działania dostosowane do jego sytuacji psychicznej i socjalnej.

2. Materiał nauczania

Rodzaje niepełnosprawności.

Klasyfikacja niedorozwoju umysłowego.

Niepełnosprawność fizyczna: ślepotą i niedowidzenie, głuchota i niedosłuch, dysfunkcja narządu ruchu.

Zaburzenia osobowości i emocji.

Choroby psychiczne – schizofrenia, cyklofrenia,

Zespoły zaburzeń psychicznych.

Rodzaje i typologia potrzeb człowieka.

Pojęcie zmiany rozwojowej.

Potrzeby w różnych fazach rozwojowych.

Mechanizmy identyfikowania problemów.

Pojęcie i podział sytuacji społecznych.

System pomocy społecznej.

Metody pracy socjalnej: praca z indywidualnym przypadkiem, metoda pracy grupowej, organizacja środowiska lokalnego.

Wywiad jako rozmowa połączona z aktywnym słuchaniem.

Zasady pracy z osobą niepełnosprawną.

Pojęcie kompensacji biologicznej, psychologicznej i społecznej.

Rehabilitacja i rewalidacja osób niepełnosprawnych.

3. Ćwiczenia

- Sporządzanie wykazów instytucji z barierami architektonicznymi.
- Opracowywanie planu udzielania pomocy podopiecznemu na podstawie opisu przypadku.
- Symulowanie sytuacji osoby niepełnosprawnej: poruszanie się o lasce, poruszanie się na wózku inwalidzkim, z zamkniętymi oczami.
- Sporządzanie mapy problemów osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym na podstawie danych z różnych instytucji pomocy społecznej (Regionalny Ośrodek Rehabilitacji Społecznej).

3. Środki dydaktyczne

Opisy przypadków.

Foliogramy.

Plansze tematyczne.

Roczniki statystyczne.

Zdjęcia ukazujące różne problemy osób niepełnosprawnych.

Materiały do symulacji sytuacji osób niepełnosprawnych: opaski na oczy, laski, sprzęt ortopedyczny.

Filmy dydaktyczne.

4. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Program nauczania jednostki modułowej obejmuje podstawowe zagadnienia z pedagogiki specjalnej i społecznej. Realizacja programu ma na celu przygotowanie uczniów do identyfikowania problemów i wspomagania podopiecznych w ich rozwiązywaniu. Osiągnięcie tych celów wymaga stosowania podających i aktywizujących metod nauczania, takich jak: wykład, dyskusja dydaktyczna, metoda przypadków, inscenizacji oraz ćwiczeń praktycznych. Proponuje się prowadzenie ćwiczeń w 15 osobowych grupach, z podziałem na 5 osobowe zespoły. Praca w grupie wpływa na jakość wykonywanych zadań, pozwala na kształtowanie umiejętności komunikowania się, współpracy z zespołem w rozwiązywaniu problemów, prezentacji wyników na forum grupy. Uczniowie w trakcie realizacji programu powinni korzystać z różnych źródeł informacji.

Zajęcia powinny odbywać się w pracowni wyposażonej w sprzęt audiowizualny, umożliwiający wzbogacanie treści programowych filmami dydaktycznymi. W celu zapewnienia uczniom możliwości nawiązania kontaktu z niepełnosprawnymi oraz identyfikowania ich potrzeb i problemów należy zorganizować ćwiczenia praktyczne w placówkach opieki społecznej. Bezpośredni kontakt z niepełnosprawnymi ułatwi uczniom zrozumienie ich sytuacji życiowej oraz poznanie metod profesjonalnego rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się systematycznie na podstawie określonych kryteriów. Kryteria oceniania powinny uwzględniać zaplanowane cele kształcenia.

Sprawdzanie osiągnięć uczniów powinno być prowadzone za pomocą: sprawdzianów ustnych, pisemnych, testów osiągnięć szkolnych oraz obserwacji czynności uczniów w czasie ćwiczeń.

Podczas obserwacji uczniów należy zwracać uwagę na umiejętności:

- współpracy w zespole,
- rozpoznawania problemów,
- doboru metod rozwiązywania problemów.
- nawiązywania i utrzymywania kontaktów z podopiecznymi,
- obserwowania podopiecznych.

Ocena końcowa powinna uwzględniać wyniki wszystkich metod sprawdzania stosowanych przez nauczyciela oraz samoocenę ucznia.

Jednostka modułowa 346[03].Z1.04

Organizowanie miejsca i przestrzeni mieszkaniowej podopiecznego

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- określić sytuację mieszkaniowo – bytową podopiecznego,
- zaplanować pracę zgodnie z wymaganiami ergonomii,
- opracować projekt optymalnych rozwiązań w mieszkaniu podopiecznego dostosowany do rodzaju niepełnosprawności,
- przygotować miejsce i przestrzeń mieszkaniową podopiecznego stosownie do jego potrzeb,
- przestrzegać przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac porządkowych,
- zadbać o estetykę najbliższego otoczenia podopiecznego,
- utrzymać higienę otoczenia i miejsca zamieszkania,
- wykorzystać sprzęt i udogodnienia techniczne ułatwiające poruszanie się podopiecznego w mieszkaniu,
- udzielić pomocy w zaopatrzeniu podopiecznego w sprzęt ułatwiający poruszanie się,
- opracować plan codziennych czynności uwzględniający możliwości podopiecznego,
- włączyć rodzinę podopiecznego do współpracy z opiekunem.

2. Materiał nauczania

Wymagania ergonomii.

Higiena otoczenia podopiecznego.

Utrzymanie czystości otoczenia podopiecznego.

Udogodnienia techniczne i sprzęt ułatwiający poruszanie się podopiecznego.

Współpraca z rodziną podopiecznego.

3. Ćwiczenia

- Stosowanie technik umożliwiających utrzymanie w czystości podopiecznego i jego otoczenia.
- Ślanie łóżka i zmiana bielizny pościelowej.
- Posługiwanie się sprzętem i udogodnieniami technicznymi w czasie wykonywania prac porządkowych.

4. Środki dydaktyczne

Filmy video.

Foliogramy.
Opisy przypadków.
Tablice dydaktyczne.
Plansze.
Łóżka i materace do ćwiczeń.
Specjalistyczne wyposażenie pracowni.
Fantomy.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Celem realizacji programu nauczania jednostki jest przygotowanie uczniów do wykonywania prac porządkowych oraz zapewnienia podopiecznemu odpowiednich warunków higienicznych w mieszkaniu.

Zajęcia powinny być prowadzone w pracowni ćwiczeń praktycznych oraz w placówkach opieki społecznej. Aktywny udział uczniów w ćwiczeniach praktycznych ma na celu utrwalenie umiejętności oraz kształtowanie cech osobowości niezbędnych w pracy opiekunki, takich jak: samodzielność, odpowiedzialność, obowiązkowość i opiekuńczość. W czasie ćwiczeń praktycznych uczeń powinien utrwalić umiejętności sprzątania, siania łóżka, zmiany bielizny pościelowej.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Oceniając poziom osiągnięć uczniów należy brać pod uwagę stopień opanowania umiejętności praktycznych, systematyczne i aktywne uczestnictwo w zajęciach. Proces sprawdzania i oceniania uczniów należy realizować przez cały czas realizacji jednostki modułowej z uwzględnieniem przyjętych kryteriów. Wiedza niezbędna do realizacji zadań praktycznych może być sprawdzana za pomocą sprawdzianów ustnych i pisemnych. Pozytywna ocena powinna być warunkiem przystąpienia do wykonywania ćwiczeń.

Sprawdzenie umiejętności praktycznych może odbywać się przez obserwację pracy uczniów podczas wykonywania ćwiczeń. Obserwując pracę uczniów należy zwrócić uwagę na dobór metod pracy, planowanie pracy, przestrzeganie zasad obowiązujących w opiece nad niepełnosprawnymi oraz sprawność wykonywania czynności.

W ocenie osiągnięć uczniów po zakończeniu realizacji programu jednostki modułowej należy uwzględnić wyniki sprawdzianów oraz poziom wykonania ćwiczenia.

Ocenianie edukacyjnych osiągnięć uczniów powinno odbywać się z uwzględnieniem obowiązującej skali ocen.

Jednostka modułowa 346[03].Z1.05

Pielęgnowanie osoby niepełnosprawnej

1.Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- wykonać czynności pielęgnacyjne u podopiecznego starego oraz psychicznie i fizycznie niepełnosprawnego,
- dobrać metody pielęgnowania do wieku, stanu niepełnosprawności oraz sytuacji podopiecznego i jego rodziny,
- przygotować podopiecznego do wykonania zabiegów higienicznych,
- pomóc podopiecznemu w utrzymaniu higieny osobistej,
- wykorzystać sprzęt i udogodnienia techniczne w utrzymaniu higieny osobistej,
- zastosować różne techniki wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych u podopiecznego,
- zastosować zasady profilaktyki przeciwoleżynowej i przeciwoodparzeniowej,
- zapewnić podopiecznemu wygodne ułożenie w łóżku,
- włączyć rodzinę podopiecznego do wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych,
- nauczyć podopiecznego samoobsługi, samoopieki oraz czynności profilaktycznych,
- zapewnić podopiecznemu poczucie bezpieczeństwa w czasie wykonywania czynności pielęgnacyjnych.

2.Materiał nauczania

Usługi opiekuńczo –pielęgnacyjne.

Higiena osobista i jej znaczenie dla zdrowia.

Higiena życia podopiecznego.

Techniki wykonywania zabiegów pielęgnacyjno higienicznych.

Zasady wykonywania zabiegów pielęgnacyjno – higienicznych.

Higiena osobista podopiecznego unieruchomionego w łóżku.

Profilaktyka przeciwoleżynowa i przeciwoodparzeniowa.

3.Ćwiczenia

- Wykonywanie toalety osobie unieruchomionej w łóżku.
- Wykonywanie toalety podopiecznemu psychicznie choremu.
- Wykonywanie toalety podopiecznemu z dysfunkcją narządu ruchu.
- Wykonywanie toalety przeciwoleżynowej i przeciwoodparzeniowej.
- Mycie głowy osobie unieruchomionej w łóżku.

- Wykonywanie ćwiczeń oddechowych z elementami drenażu ułożeniowego.
- Śłanie łóżka z zastosowaniem udogodnień.

4. Środki dydaktyczne

Filmy dydaktyczne.

Plansze.

Prospekty sprzętu rehabilitacyjnego.

Teksty przewodnie do ćwiczeń.

Zestawy podstawowego sprzętu.

Materace, pościel, bielizna, ręczniki.

Materace przeciwoleżynowe.

5. Wskazówki metodyczne do realizacji programu jednostki

Program nauczania jednostki modułowej obejmuje zagadnienia dotyczące pielęgnacji niepełnosprawnego, stanowiące podstawę działalności opiekunki środowiskowej. Celem realizacji programu jest ukształtowanie u uczniów umiejętności wykonywania zabiegów higieniczno-pielęgnacyjnych oraz prowadzenia profilaktyki przeciwoleżynowej i przeciwoodparzeniowej. Osiągnięcie założonego celu wymaga stosowania aktywizujących i praktycznych metod nauczania, takich jak: dyskusja dydaktyczna, metoda przypadków oraz ćwiczeń praktycznych. Zajęcia powinny być prowadzone w grupie do 16 osób, w pracowni zajęć praktycznych.

W czasie ćwiczeń uczniowie powinni opanować techniki wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych i higienicznych. Natomiast w placówkach opieki społecznej powinni mieć możliwość utrwalenia umiejętności: śłania łóżka różnymi sposobami, kąpieli niepełnosprawnego, toalety ciała unieruchomionego w łóżku, wykonywania ćwiczeń oddechowych z elementami drenażu ułożeniowego.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Proces sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów należy prowadzić przez cały czas realizacji programu jednostki modułowej na podstawie określonych kryteriów.

Wiedza niezbędna do wykonywania ćwiczeń powinna być sprawdzana za pomocą sprawdzianów ustnych i pisemnych. Sprawdzenie umiejętności praktycznych może odbywać się przez

obserwację pracy uczniów podczas wykonywania ćwiczeń. Obserwując pracę uczniów należy zwrócić uwagę na: dobór metod opieki, planowanie pracy, przestrzeganie zasad obowiązujących w opiece nad niepełnosprawnym oraz sprawność wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych.

W ocenie osiągnięć uczniów po zakończeniu realizacji programu jednostki modułowej należy uwzględnić wyniki sprawdzianów oraz poziom wykonania zadania.

Sprawdzanie i ocenianie edukacyjnych osiągnięć uczniów powinno odbywać się z uwzględnieniem obowiązującej skali ocen.

Jednostka modułowa 346[03].Z1.06

Przygotowywanie posiłków osobie niepełnosprawnej

1.Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- określić wpływ racjonalnego odżywiania na zdrowie człowieka,
- określić składniki odżywcze i ich rolę w organizmie człowieka,
- rozpoznać błędy żywienia i niedobory składników pokarmowych,
- zastosować zasady racjonalnego żywienia i przygotowania posiłków,
- rozróżnić rodzaje diet stosowanych w żywieniu podopiecznych,
- scharakteryzować diety specjalne,
- zastosować dietę zleconą osobie starszej,
- zastosować dietę specjalną zleconą podopiecznemu,
- opracować indywidualny jadłospis dla podopiecznego zgodnie z zaleceniem dietetyczki,
- sporządzić potrawy z różnych produktów spożywczych,
- pomagać podopiecznemu w spożywaniu posiłków,
- dostosować sposób żywienia do potrzeb i możliwości podopiecznego,
- przekonać podopiecznego do stosowania zasad zdrowego żywienia.

2.Materiał nauczania

Racjonalne odżywianie i jego znaczenie dla zdrowia.

Klasyfikacja i charakterystyka diet.

Żywnienie ludzi starszych.

Żywnienie człowieka chorego lub wymagającego odpowiedniej diety.

Żywnienie osoby unieruchomionej w łóżku.

Żywnienie psychicznie chorych.

Zasady przygotowania i podawania posiłków.

3.Ćwiczenia

- Planowanie jadłospisów z zachowaniem zasad dietetyki.
- Układanie jadłospisów dla ludzi starszych.
- Układanie jadłospisów z uwzględnieniem diet specjalnych.
- Sporządzanie posiłków dietetycznych.
- Karmienie osób niepełnosprawnych.

4. Środki dydaktyczne

Teksty przewodnie do ćwiczeń.

Opisy przypadków.

Foliogramy.

Filmy dydaktyczne.

Tablice dydaktyczne.

Plansze.

Przepisy kulinarne.

5. Wskazówki metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania jednostki modułowej ma na celu ukształtowanie u uczniów umiejętności stosowania zasad racjonalnego żywienia oraz przygotowywania posiłków dla podopiecznych. Program obejmuje zagadnienia dotyczące: roli składników odżywczych w organizmie człowieka, różnych rodzajów diet stosowanych w żywieniu, zasad żywienia oraz opracowywania jadłospisów zgodnie z zaleceniami dietetyka.

W procesie kształcenia należy stosować aktywizujące i praktyczne metody nauczania, takie jak: dyskusja dydaktyczna, metoda przypadków, metoda projektów oraz ćwiczenia. Ćwiczenia mają na celu utrwalenie wiadomości i umiejętności. Powinny być prowadzone w 16 osobowych grupach z podziałem na małe zespoły. Pracownia ćwiczeń powinna być wyposażona w sprzęt i urządzenia umożliwiające przygotowywanie posiłków.

Należy zorganizować ćwiczenia w placówkach opieki społecznej, podczas których uczniowie będą mieli możliwość nawiązywania kontaktu z podopiecznymi, przyrządzania posiłków i karmienia podopiecznych w naturalnych warunkach.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się systematycznie na podstawie określonych kryteriów. Kryteria oceniania powinny uwzględniać zaplanowane cele kształcenia oraz aktywne uczestnictwo uczniów w zajęciach i współpracę w zespole.

Wiedza niezbędna do wykonywania zadań praktycznych może być sprawdzana za pomocą testów osiągnięć szkolnych.

Sprawdzanie umiejętności praktycznych może odbywać się poprzez obserwację czynności uczniów w czasie ćwiczeń. Obserwując czynności i zachowanie uczniów należy zwracać uwagę na:

organizowanie stanowiska pracy, dobór narzędzi i metod pracy, sprawność wykonania zadania, a przede wszystkim na umiejętność nawiązania kontaktu z podopiecznym i rozumienia jego potrzeb.

W końcowej ocenie należy uwzględnić wyniki wszystkich metod sprawdzania stosowanych przez nauczyciela oraz samoocenę ucznia.

Moduł 346[03].Z2

Człowiek niepełnosprawny w rodzinie i w środowisku

1. Cele kształcenia.

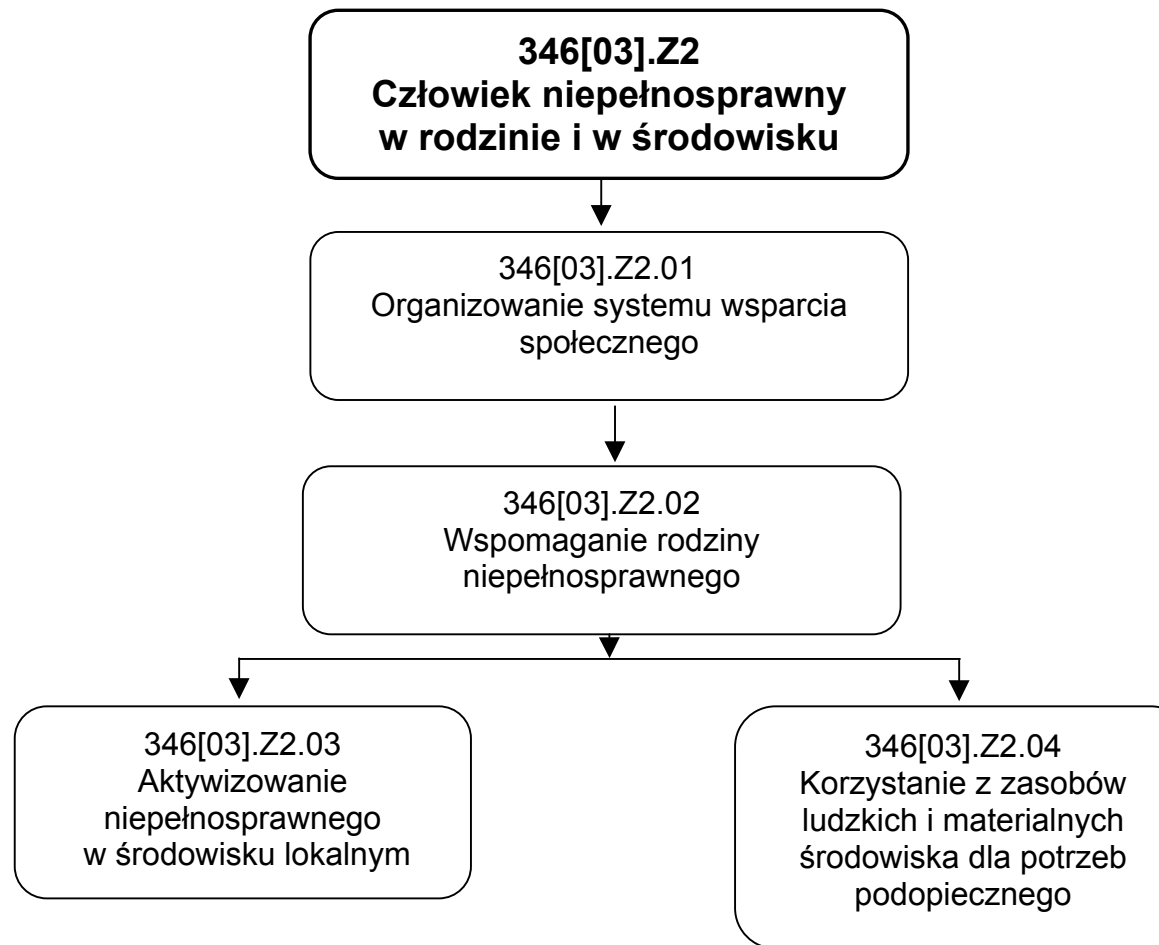
W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- wykorzystać wiedzę o niepełnosprawności w sprawowaniu opieki nad niepełnosprawnym,
- identyfikować potrzeby i problemy podopiecznego niepełnosprawnego,
- charakteryzować środowisko lokalne,
- współpracować z instytucjami wsparcia społecznego,
- współpracować z rodziną i środowiskiem lokalnym w organizowaniu opieki nad niepełnosprawnym,
- wykazywać aktywność twórczą w organizowaniu zajęć integracyjnych dla osób niepełnosprawnych,
- współpracować z grupami społecznymi na rzecz integracji niepełnosprawnego ze środowiskiem,
- korzystać z zasobów ludzkich i materialnych środowiska lokalnego w zaspokajaniu potrzeb niepełnosprawnego.

2. Wykaz jednostek modułowych.

Symbol jednostki modułowej	Nazwa jednostki modułowej	Orientacyjna liczba godzin na realizację
346[03].Z2.01	Organizowanie systemu wsparcia społecznego	40
346[03].Z2.02	Wspomaganie rodziny niepełnosprawnego	50
346[03].Z2.03	Aktywizowanie niepełnosprawnego w środowisku lokalnym	76
346[03].Z2.04	Korzystanie z zasobów ludzkich i materialnych środowiska dla potrzeb podopiecznego	30
Razem		196

3. Schemat układu jednostek modułowych

4. Literatura

Anioł W.: Międzynarodowa polityka społeczna. Wyd. UW, Warszawa 1989

Bezrobocie –podręcznik pomocy psychologicznej, praca zbiorowa pod red.A.Bańki,Wyd.PRINT-B.,Poznań 1992

Czekaj K.,Gorlach K., Leśniak M.: Labirynty współczesnego społeczeństwa. Interart,Warszawa 1996

Firlit-Fesnak G.: Leksykon pojęć socjalnych

Garwin Ch.,Seabury B.: Działania interpersonalne w pracy socjalnej

Juros A., Otrębski W.: Integracja osób z niepełnosprawnością społeczności lokalnej. wyd. Fundacja Środkowoeuropejskie Centrum Ekonomii Działania Społecznego –FSCEDS, Lublin 1997

Kazimierczak T.,Łuczyński M.: Wprowadzenie do pomocy społecznej. BPS ,Warszawa 1996

Kawczyńska – Butrym Z.: Niepełnosprawność- specyfika pomocy społecznej. Śląsk, Katowice 1998.

Kawczyńska- Butrym Z.: Problemy opieki nad człowiekiem starszym – obszary pomocy i wsparcia. Praca Socjalna. Śląsk, Katowice 1999

Kawczyńska – Butrym Z.: Komu pomagać? Dylematy pracowników socjalnych. Praca socjalna. Śląsk, Katowice 3/2001

Kowalik S.: Psychospołeczne podstawy rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Warszawa 1996

Kozaczuk L.: Terapia zajęciowa w domach pomocy społecznej

Ostrowska A.: Niepełnosprawni w społeczeństwie. Postawy społeczeństwa polskiego wobec ludzi niepełnosprawnych. Raport z badań, Warszawa 1994

„Polityka społeczna” –miesięcznik poświęcony pracy i sprawom socjalnym- wybrane artykuły

Problemy integracji i dezintegracji rodziny. pr. zbiorowa pod red. M. Ziemskiej. Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1995

Sieroctwo społeczne – przyczyny, objawy, skutki i sposoby jego zapobiegania aktualnej rzeczywistości społecznej kraju. pr. zbiorowa pod red. Sołtysiak T.: Wyd. Wyższa Szkoła Humanistyczno Ekonomiczna

Witkowski T.: Rozumieć problemy osób niepełnosprawnych. Warszawa 1993

Wódz K.: Praca socjalna w środowisku zamieszkania. BPS, Warszawa 1996

Złuska M., Toczyski W., Leś E., Boczoń J.: Organizacje pozarządowe.

Zrałek M.: Środowisko zamieszkania a niepełnosprawni. Warszawa 1994

Wykaz literatury należy aktualizować w miarę ukazywania się nowych pozycji wydawniczych.

Jednostka modułowa 346[03].Z2.01

Organizowanie systemu wsparcia społecznego

1.Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- określić psychologiczne aspekty udzielania wsparcia,
- określić podmioty wchodzące w skład systemów wsparcia społecznego,
- wyjaśnić znaczenie wsparcia dla wzmocnienia zdrowia i poprawy samopoczucia,
- określić sytuacje, w których wzrasta zapotrzebowanie na wsparcie,
- rozpoznać zapotrzebowanie na wsparcie u podopiecznego,
- określić zakres i rodzaj wsparcia w zależności od potrzeb osoby wspomaganiej,
- wybrać formy pomocy stosownie do potrzeb podopiecznego i jego rodziny,
- określić metody udzielania wsparcia,
- zaplanować działania wspierające podopiecznego i jego rodzinę,
- pomóc podopiecznemu w korzystaniu z pomocy społecznej, rehabilitacji oraz opieki zdrowotnej,
- ocenić skuteczność podjętych działań wspomagających,
- zainicjować nieprofesjonalne formy niesienia pomocy i wsparcia,
- pozyskać wolontariuszy do współpracy w opiece nad niepełnosprawnym,
- nawiązać współpracę z grupą wolontariuszy,
- nawiązać współpracę z zespołem specjalistów świadczących usługi na rzecz podopiecznego.

2.Materiał nauczania

Psychologiczne aspekty udzielania wsparcia.

Systemy wsparcia społecznego.

Rola i zadania systemów wsparcia.

Grupy wsparcia.

Rodzaje wsparcia: wsparcie informacyjne, emocjonalne, materialne, świadczenie usług, wsparcie w rozwoju.

Metody udzielania wsparcia.

Infrastruktura pomocy społecznej.

System poradnictwa społecznego.

Formy pomocy świadczone podopiecznemu i jego rodzinie.

Polityka społeczna.

Wolontariat.

3. Ćwiczenia

- Opracowywanie informatorów o instytucjach i organizacjach pozarządowych świadczących pomoc socjalną.
- Kształtowanie umiejętności udzielania wsparcia emocjonalnego za pomocą technik symulacyjnych.
- Diagnozowanie zapotrzebowania na wsparcie u wybranego podopiecznego.
- Nawiązywanie współpracy z instytucjami i organizacjami udzielającymi wsparcia.

4. Środki dydaktyczne

Informatory o placówkach pomocy społecznej.

Roczniki statystyczne.

Raporty o rozwoju społecznym.

Czasopisma przedmiotowe.

Filmy wideo.

Foliogramy.

5. Wskazówki metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania jednostki modułowej ma na celu przygotowanie uczniów do nawiązywania współpracy z instytucjami, organizacjami społecznymi oraz osobami udzielającymi wsparcia osobom niepełnosprawnym. Program obejmuje zagadnienia dotyczące: rozpoznawania zapotrzebowania na wsparcie, doboru metod i form udzielania wsparcia, planowania działań wspierających podopiecznego i jego rodzinę.

W procesie nauczania proponuje się stosowanie metod aktywizujących, takich jak: dyskusja dydaktyczna, burza mózgów, metoda przypadków, inscenizacji oraz ćwiczenia praktyczne.

Zajęcia należy prowadzić w 16 osobowych grupach, w pracowni wyposażonej w techniczne środki kształcenia. Zaleca się organizowanie wycieczek tematycznych do różnego typu instytucji pomocy społecznej, celem zapoznania uczniów z ich funkcjonowaniem oraz wyświetlanie filmów dydaktycznych o tematyce wsparcia społecznego.

Wskazane jest włącznie się uczniów do sprawowania opieki nad niepełnosprawnym w ramach zajęć wolontaryjnych.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się systematycznie, na podstawie określonych kryteriów. Kryteria oceniania powinny uwzględniać zaplanowane cele kształcenia.

Przedmiotem oceny powinna być również: aktywność uczniów, umiejętność twórczego rozwiązywania problemów oraz stopień zainteresowania udzielaniem wsparcia społecznego.

Sprawdzenie osiągnięć uczniów może odbywać się na podstawie: sprawdzianów ustnych i pisemnych, testów osiągnięć szkolnych oraz obserwacji pracy i zachowania uczniów podczas wykonywania ćwiczeń.

W ocenie osiągnięć uczniów po zakończeniu realizacji programu nauczania jednostki modułowej należy uwzględnić wyniki sprawdzianów oraz poziom wykonania ćwiczeń.

Sprawdzanie i ocenianie edukacyjnych osiągnięć uczniów powinno odbywać się z uwzględnieniem obowiązującej skali ocen.

Jednostka modułowa 346[03].Z2.02

Wspomaganie rodziny niepełnosprawnego

1.Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń / słuchacz powinien umieć:

- określić strukturalne i funkcjonalne cechy rodziny,
- określić psychologiczne mechanizmy funkcjonowania człowieka w rodzinie,
- scharakteryzować zmiany dokonujące się w rodzinie w wyniku niepełnosprawności jej członka,
- rozpoznać zakres możliwości opiekuńczych i rehabilitacyjnych rodziny,
- nawiązać kontakt z podopiecznym i jego rodziną,
- określić skutki problemów socjalnych dla funkcjonowania rodziny,
- ograniczyć skutki problemów socjalnych dla funkcjonowania rodziny,
- zidentyfikować problemy powodujące dezorganizację i dysfunkcję rodziny,
- wskazać możliwości współdziałania podopiecznego z członkami rodziny w łagodzeniu negatywnych skutków problemów społecznych,
- zaplanować pracę z rodziną niepełnosprawnego z uwzględnieniem zasobów jednostkowych, rodzinnych i społecznych.

2.Materiał nauczania

Funkcje rodziny. Struktura rodziny.

Typologia rodzin. Rodzina jako system.

Podsystemy systemu rodzinnego.

Fazy cyklu rodzinnego.

Postawy rodzicielskie wg Marii Ziemskiej.

Kryzys i stres w rodzinie.

Diagnoza i interwencja kryzysowa wobec rodziny.

Rodziny dysfunkcyjne i problemowe.

Dezorganizacja rodziny.

Rodzina po okresie transformacji ustrojowej.

Projekt socjalny jako metoda pracy z rodziną.

3.Ćwiczenia

- Opracowywanie programów pomocy związanych z rozwiązywaniem problemów rodziny np. program pomocy rodzinie z problemem uzależnienia.

- Projektowanie programów profilaktycznych dotyczących problemów występujących w rodzinach w środowisku lokalnym.
- Organizowanie forum dyskusyjnego na temat „Czy rodzina polska jest w kryzysie?”
- Ćwiczenie aktywnego słuchania – praca w parach, rozmowa na temat „Mój ostatni sukces”. Odtwarzanie informacji ze zwróceniem uwagi na wiadomości o aktywnym słuchaniu.
- Kształtowanie zachowań asertywnych na podstawie przygotowanych opisów przypadków.

4. Środki dydaktyczne

Opisy przypadków.

Foliogramy.

Plansze tematyczne.

Roczniki statystyczne.

Teksty prasowe.

Tablice flip – chart.

Flamastry, taśma klejąca.

Filmy dydaktyczne.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania jednostki modułowej ma na celu przygotowanie ucznia do sporządzania planów oraz udzielania pomocy i wsparcia rodzinie podopiecznego. Program obejmuje zagadnienia dotyczące zmian dokonujących się w rodzinie w wyniku niepełnosprawności jej członka oraz możliwości opiekuńczych rodziny.

W procesie kształcenia zaleca się stosowanie podających i aktywizujących metod nauczania, takich jak: wykład informacyjny i konwersatoryjny, praca z tekstem, dyskusja dydaktyczna, gry dydaktyczne, metoda przypadków oraz metoda projektów i ćwiczenia. Ćwiczenia zaproponowane w programie można modyfikować oraz uzupełniać w zależności od potrzeb edukacyjnych uczniów. Ćwiczenia powinny być prowadzone w 16 osobowych grupach, w pracowni wyposażonej w techniczne środki kształcenia z możliwością korzystania z Internetu.

Należy zachęcać uczniów do udzielania pomocy wybranej rodzinie w ramach zajęć wolontaryjnych.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się przez cały czas realizacji programu jednostki modułowej na podstawie ustalonych kryteriów. Wiedza niezbędna do realizacji zadań praktycznych może być sprawdzana za pomocą testów osiągnięć szkolnych.

Sprawdzanie umiejętności praktycznych może być realizowane przez obserwację pracy uczniów podczas ćwiczeń. Obserwując pracę uczniów podczas wykonywania ćwiczeń należy zwrócić uwagę na:

- dobór metod pracy z podopiecznym i jego rodziną,
- wykorzystanie zasobów instytucjonalnych w pracy z rodziną osoby niepełnosprawnej,
- planowanie pracy socjalnej.

Podstawą do uzyskania pozytywnej oceny jest poprawne wykonanie ćwiczeń oraz projektów programu pomocy rodzinie. Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno być dokonywane z uwzględnieniem obowiązującej skali ocen.

Jednostka modułowa 346[03].Z2.03

Aktywizowanie niepełnosprawnego w środowisku lokalnym

1.Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń / słuchacz powinien umieć:

- określić cechy zbiorowości lokalnej i jej wpływ na socjalizację jednostki,
- wyjaśnić pojęcie przystosowania społecznego,
- określić wpływ czynników środowiskowych na powstawanie zaburzeń przystosowania społecznego,
- wyjaśnić znaczenie i celowość integracji osoby niepełnosprawnej ze środowiskiem,
- określić formy integracji niepełnosprawnego ze środowiskiem,
- wskazać możliwości współdziałania opiekuńczego ze środowiskiem lokalnym,
- nawiązać współpracę z instytucjami w środowisku lokalnym działającymi na rzecz integracji,
- zorganizować grupę wsparcia dla osoby niepełnosprawnej,
- zidentyfikować mechanizmy oddziaływania grupy na osobę niepełnosprawną,
- zaprojektować pracę z różnymi grupami niepełnosprawnych,
- zastosować obowiązujące zasady organizacji pracy grupowej,
- zastosować efektywne metody pracy z grupą,
- przygotować podopiecznego do racjonalnego wykorzystania czasu wolnego,
- zastosować różne formy terapii zajęciowej w pracy grupowej i indywidualnej,
- zaprojektować różne formy wypoczynku podopiecznego,
- wykazać znaczenie wychowawczego podejścia do pracy z podopiecznymi.

2.Materiał nauczania

Cechy zbiorowości lokalnej.

Formy integracji społecznej.

Zaburzenia przystosowania społecznego.

Proces socjalizacji.

Struktura i funkcje grupy.

Grupy pierwotne, wtórne, celowe.

Grupa rówieśnicza.

Typy grup rówieśniczych.

Mechanizmy oddziaływania grupy.

Metody pracy socjalnej: praca z indywidualnym przypadkiem, metoda pracy grupowej, organizacja środowiska lokalnego.

Zasady pracy grupowej.

Grupy zadaniowe.

3.Ćwiczenia

- Planowanie zajęć dla grupy rówieśniczej, np.: opracowywanie scenariusza zajęć dla seniorów.
- Określanie mechanizmów oddziaływania grupy na przykładzie analizy konkretnych przypadków (np. po obejrzeniu filmu dydaktycznego).
- Doskonalenie umiejętności interpersonalnych podczas gry sytuacyjnej na temat „Konflikt pokoleń wczoraj i dziś”.
- Planowanie budżetu wydatków grupy zadaniowej.
- Planowanie zajęć integracyjnych dla osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.
- Organizowanie i prowadzenie zajęć integracyjnych dla osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.
- Projektowanie i wykonywanie pomocy do prowadzenia zajęć z podopiecznymi.
- Wykonywanie ozdób okolicznościowych z papieru różnymi technikami.
- Planowanie i prowadzenie gier oraz zabaw towarzyskich.

4.Środki dydaktyczne

Opisy przypadków.

Foliogramy.

Plansze tematyczne.

Publikacje i doniesienia prasowe.

Tablice flip – chart.

Materiały do zajęć plastycznych.

Filmy dydaktyczne.

Teksty przewodnie.

Dane statystyczne.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania jednostki modułowej ma na celu przygotowanie uczniów do współdziałania ze środowiskiem lokalnym na rzecz integracji i aktywizacji niepełnosprawnych. W procesie nauczania- uczenia się uczniowie powinni nabyć umiejętności pracy z grupą, organizowania różnych form wypoczynku umożliwiających

niepełnosprawnemu kontakty towarzyskie, kontakty z kulturą oraz aktywność fizyczną dostosowaną do jego możliwości.

Osiągnięcie zaplanowanych w programie celów umożliwi stosowanie aktywizujących i praktycznych metod nauczania, takich jak: wykład problemowy, dyskusja dydaktyczna, metoda przypadków, inscenizacji oraz metoda projektów i ćwiczeń. Pracownia ćwiczeń powinna być wyposażona w środki dydaktyczne umożliwiające realizację zaplanowanych celów. Zajęcia powinny być prowadzone w grupie do 16 osób. Zaleca się stosowanie filmów dydaktycznych, tekstów prasowych oraz odwoływanie się do doświadczeń uczniów. Wskazane jest organizowanie wycieczek dydaktycznych do ośrodków terapii zajęciowej niepełnosprawnych. Należy również zorganizować ćwiczenia w placówkach opieki społecznej, umożliwiające uczniom utrwalenie umiejętności nabytych w szkole.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się przez cały czas realizacji treści programowych jednostki modułowej na podstawie określonych kryteriów. Kryteria oceniania powinny uwzględniać zaplanowane cele kształcenia, a w szczególności:

- określanie form integracji niepełnosprawnego ze środowiskiem,
- współdziałanie opiekunki ze środowiskiem,
- organizowanie grup wsparcia dla osoby niepełnosprawnej,
- stosowanie efektywnych metod pracy z grupą.

Do sprawdzania osiągnięć uczniów można zastosować następujące metody: sprawdzian ustny, pisemny, test osiągnięć szkolnych oraz obserwację czynności uczniów podczas wykonywania ćwiczeń.

W czasie obserwacji należy zwrócić uwagę na umiejętności: komunikowania się, planowania zajęć grupowych, prowadzenia zajęć integracyjnych.

W ocenie końcowej należy uwzględnić wyniki wszystkich metod sprawdzania stosowanych przez nauczyciela.

Jednostka modułowa 346[03].Z2.04

Korzystanie z zasobów ludzkich i materialnych środowiska dla potrzeb podopiecznego

1.Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń / słuchacz powinien umieć:

- zdefiniować pojęcia zasobów materialnych i ludzkich (indywidualnych, rodzinnych i społecznych) ,
- określić zasoby ludzkie i materialne w środowisku lokalnym,
- wykorzystać różne metody zbierania i analizy informacji umożliwiających kompleksową ocenę zasobów jednostki, rodziny i środowiska lokalnego,
- pozyskać w środowisku lokalnym partnerów do współpracy,
- rozpoznać relacje zachodzące między świadczącymi a otrzymującymi pomoc,
- przekonać podopiecznego do korzystania z różnych form pomocy,
- zastosować zasady aktywizowania społeczności lokalnej na rzecz wspierania niepełnosprawnych,
- nawiązać współpracę z różnymi instytucjami i wolontariuszami w środowisku lokalnym,
- zaprojektować pracę z osobą niepełnosprawną z wykorzystaniem dostępnych zasobów materialnych i ludzkich.

2.Materiał nauczania

Zasoby materialne i ludzkie.

Rodzaje podmiotów polityki społecznej w Polsce.

Formalny system pomocy społecznej.

Pierwotne systemy wsparcia społecznego wynikające z więzi emocjonalnych i sąsiedzkich.

Grupy samopomocy i wolontariusze.

Struktura, funkcje, przemiany środowiska lokalnego.

Organizacje charytatywne i stowarzyszenia osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.

Społeczność lokalna miasta i wsi.

Rodzaj i przemiany więzi w środowisku lokalnym.

3.Ćwiczenia

- Projektowanie różnych działań socjalnych na rzecz osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.
- Sporządzanie pism do sponsorów z prośbą o wsparcie w konkretnych przypadkach losowych.

- Planowanie budżetu domowego ze szczególnym uwzględnieniem wydatków na żywność.
- Rozpoznawanie potrzeb opiekuńczo - pielęgnacyjnych niepełnosprawnego w celu ustalenia deficytu pomocy.

4. Środki dydaktyczne

Informatory dotyczące instytucji pomocy społecznej działających w środowisku lokalnym.

Programy i projekty socjalne zrealizowane w środowisku lokalnym.

Opisy przypadków.

Foliogramy.

Plansze tematyczne.

Roczniki statystyczne.

Teksty prasowe.

Tablice flip – chart.

Flamastry, taśma klejąca.

Filmy dydaktyczne.

Publikacje i doniesienia prasowe.

5. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Program nauczania jednostki modułowej obejmuje zagadnienia związane z udzielaniem niepełnosprawnemu różnych form pomocy służącej mobilizowaniu jego sił do radzenia sobie z problemami.

Realizacja programu ma na celu przygotowanie uczniów do: rozpoznawania deficytu pomocy u niepełnosprawnych, kształtowania pozytywnych relacji społecznych między świadczącymi i otrzymującymi pomoc, okazywania troski, życzliwości i zrozumienia osobom korzystającym z pomocy.

Osiągnięcie założonych celów wymaga stosowania aktywizujących i praktycznych metod nauczania, takich jak: dyskusja dydaktyczna, metoda symulacyjna, metoda przypadków, metoda projektów oraz ćwiczenia.

Zajęcia powinny być prowadzone w grupach do 16 osób w pracowni wyposażonej w niezbędne do realizacji celów środki dydaktyczne. Wskazane jest organizowanie wycieczek dydaktycznych oraz ćwiczeń praktycznych w różnych placówkach pomocy społecznej.

6. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się systematycznie, na podstawie określonych kryteriów.

Wiedza niezbędna do realizacji zadań praktycznych może być sprawdzana za pomocą testów osiągnięć szkolnych oraz sprawdzianów ustnych.

Sprawdzanie umiejętności praktycznych może odbywać się przez obserwację uczniów w czasie ćwiczeń oraz podczas realizacji projektów socjalnych w środowisku lokalnym.

W końcowej ocenie osiągnięć uczniów, należy uwzględnić wyniki wszystkich metod sprawdzania stosowanych przez nauczyciela.

Moduł 346[03].Z3

Praktyka zawodowa

1. Cele kształcenia:

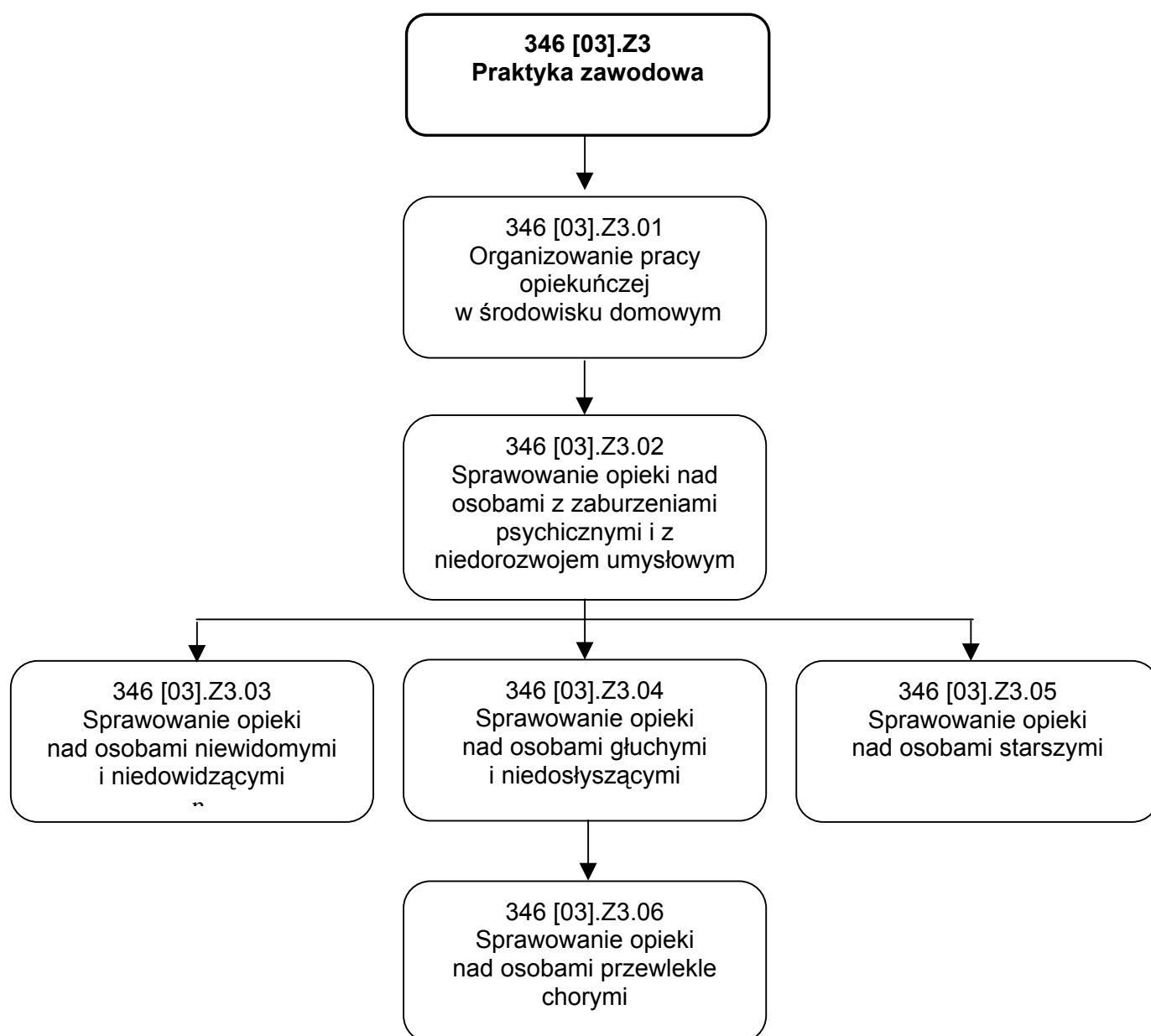
W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć:

- organizować stanowisko pracy zgodnie z zasadami ergonomii.
- stosować przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony przeciwpożarowej.
- stosować metody pracy socjalnej w odniesieniu do podopiecznego, jego rodziny i środowiska lokalnego,
- organizować pracę opiekuńczą stosownie do wieku, rodzaju niepełnosprawności i potrzeb podopiecznego.
- świadczyć usługi pielęgnacyjne w środowisku domowym.
- wykonywać usługi z zakresu opieki, pracy socjalnej i ochrony zdrowia.
- monitorować skuteczność podejmowanych działań,
- stosować wiedzę teoretyczną w praktyce,
- korzystać z własnych doświadczeń w doskonaleniu umiejętności zawodowych.

2. Wykaz jednostek modułowych

Symbol jednostki modułowej	Nazwa jednostki modułowej	Orientacyjna liczba godzin na realizację
346 [03].Z3.01	Organizowanie pracy opiekuńczej w środowisku domowym	70
346 [03].Z3.02	Sprawowanie opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi i z niedorozwojem umysłowym	35
346 [03].Z3.03	Sprawowanie opieki nad osobami niewidomymi i niedowidzącymi	14
346 [03].Z3.04	Sprawowanie opieki nad osobami głuchymi i niedosłyszącymi	21
346 [03].Z3.05	Sprawowanie opieki nad osobami starszymi	70
346 [03].Z3.06	Sprawowanie opieki nad osobami przewlekle chorymi	70
Razem		280

3. Schemat układu jednostek modułowych

Jednostka modułowa 346[03].Z3.01

Organizowanie pracy opiekuńczej w środowisku domowym

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/ słuchacz powinien umieć:

- nawiązać kontakt z podopiecznym i jego rodziną,
- pozyskać zaufanie podopiecznego,
- udzielić podopiecznemu wsparcia emocjonalnego,
- zdiagnozować potrzeby podopiecznego, jego ograniczenia i potencjał,
- rozpoznać wydolność opiekuńczą i pielęgnacyjną rodziny podopiecznego,
- zaplanować zakres działań opiekuna i warunki jego pracy,
- przystosować mieszkanie do potrzeb podopiecznego zgodnie z wymaganiami ergonomii i zasadami higieny,
- udzielić wsparcia w postaci usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych,
- nawiązać współpracę z lekarzem rodzinnym, pielęgniarką środowiskową, pracownikiem socjalnym, rehabilitantem, duszpasterzem i innymi służbami w środowisku lokalnym,
- dostosować metody pracy do realiów środowiska życia podopiecznego,
- udzielić informacji o uprawnieniach, programach wspierających, placówkach pomocy społecznej, rehabilitacji, edukacji, grupach samopomocy i innych źródłach wsparcia w środowisku lokalnym,
- udzielić porad w zakresie problemów życiowych,
- udzielić pierwszej pomocy w stanach zagrożenia życia,
- udokumentować zmiany w sytuacji podopiecznego i jego rodziny w wyniku podejmowanych działań

2. Materiał nauczania

Sporządzanie diagnozy indywidualnej podopiecznego.

Sporządzanie diagnozy wydolności opiekuńczej środowiska rodzinnego podopiecznego.

Sporządzanie diagnozy systemu wsparcia w środowisku lokalnym.

Opracowywanie planu usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych.

Opracowywanie planu pomocy w zakresie wspierania rozwoju.

Opracowanie projektu przystosowania mieszkania do potrzeb osoby niepełnosprawnej.

Redagowanie pism dotyczących, na przykład: odwołania od decyzji administracyjnej.

Prowadzenie poradnictwa w zakresie problemów podopiecznego i jego rodziny.

Zawieranie kontraktu na sprawowanie pomocy i opieki.

Stymulowanie podopiecznego i jego rodziny do aktywności.

Realizowanie zaplanowanej pomocy i opieki.

Przygotowywanie i podawanie posiłków z uwzględnieniem diety.

Prowadzenie dokumentacji podjętych działań.

Udzielanie pierwszej pomocy w stanach zagrożenia życia: reanimacja i ułożenie w pozycji bocznej ustalonej, nakładanie opatrunku uciskowego, unieruchamianie złamania.

3. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania jednostki modułowej powinna odbywać się w placówkach świadczących pomoc społeczną i usługi opiekuńcze w środowisku lokalnym oraz w domu podopiecznego. Są to: ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, dzienne domy pomocy społecznej, warsztaty terapii zajęciowej, centra usług socjalnych, stacje opieki, organizacje pozarządowe, takie jak: Caritas, Polski Komitet Pomocy Społecznej, Polski Czerwony Krzyż.

W czasie praktyki uczeń powinien doskonalić umiejętności, takie jak:

- rozpoznawanie ograniczeń i możliwości podopiecznych i środowiska w którym żyją,
- organizowanie pracy w środowisku podopiecznego,
- motywowanie podopiecznych do aktywności życiowej, aby polepszyć ich funkcjonowanie społeczne,
- planowanie opieki z uwzględnieniem potrzeb i możliwości podopiecznego i środowiska społecznego, w którym żyje.

Praktyka w placówkach opiekuńczych powinna umożliwić uczniom nawiązanie kontaktów ze specjalistami i podmiotami wspierającymi niepełnosprawnych. Wskazane byłoby aby uczniowie, w ramach zajęć wolontaryjnych, sprawowali opiekę nad osobą niepełnosprawną w jej środowisku zamieszkania. Praktyki organizowane w placówkach opieki i pomocy oraz w środowisku podopiecznego powinny odbywać się indywidualnie pod kierunkiem specjalisty – pracownika placówki. Prowadzący zajęcia powinien w czasie ich trwania obserwować pracę ucznia i udzielać mu pomocy w rozwiązywaniu problemów podopiecznego. Uczeń zobowiązany jest do prowadzenia dzienniczka praktyk, w którym zapisuje codzienne czynności i spostrzeżenia.

4. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć słuchaczy powinno odbywać się przez cały czas realizacji programu jednostki modułowej. Sprawdzanie umiejętności praktycznych powinno odbywać się przez obserwację wykonywanych zadań. Uczeń samodzielnie i zgodnie z harmonogramem powinien wykonywać zadania. W ocenie końcowej należy uwzględnić: organizację pracy, umiejętność komunikowania się z podopiecznym i współpracownikami, umiejętność korzystania z narzędzi i sprzętu do wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych i opiekuńczych.

Przedmiotem oceny powinna być również postawa zawodowa ucznia: poczucie odpowiedzialności, gotowość niesienia pomocy, respektowanie praw podopiecznego, przejawianie troski o jego zdrowie oraz zdolność do refleksji wynikającej z doświadczeń w pracy z podopiecznym.

Jednostka modułowa 346[03].Z3.02

Sprawowanie opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi i z niedorozwojem umysłowym

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/ słuchacz powinien umieć:

- nawiązać kontakt z podopiecznym i jego rodziną,
- pozyskać zaufanie podopiecznego,
- udzielić podopiecznemu wsparcia emocjonalnego,
- zdiagnozować potrzeby, możliwości i ograniczenia rozwojowe podopiecznego,
- zdiagnozować środowisko rodzinne, jego potencjał w zakresie wsparcia, ograniczenia i problemy,
- zdiagnozować system wsparcia społecznego w środowisku lokalnym,
- zaplanować specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- zaplanować zakres i warunki pracy opiekuna,
- udzielić wsparcia podopiecznemu i jego rodzinie,
- dostosować metody pracy do realiów życia podopiecznego,
- udokumentować zmiany w sytuacji podopiecznego i jego rodziny powstałe w wyniku działań opiekuńczych.

2. Materiał nauczania

Nawiązanie kontaktu z osobą z zaburzeniami psychicznymi.

Sporządzanie diagnozy potrzeb osoby z zaburzeniami psychicznymi, jej potencjału i ograniczeń.

Sporządzanie diagnozy potencjału opiekuńczego rodziny osoby z zaburzeniami psychicznymi.

Sporządzanie diagnozy systemu wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin w środowisku lokalnym.

Sporządzanie planu pomocy dla osoby z zaburzeniami psychicznymi i jej rodziny.

Realizowanie planu pomocy dla osoby z zaburzeniami psychicznymi i jej rodziny.

Udzielanie pomocy osobie z zaburzeniami psychicznymi bez jej zgody.

Nawiązanie kontaktu z osobą z niedorozwojem umysłowym.

Diagnozowanie potrzeb osoby z niedorozwojem umysłowym , jej potencjału i ograniczeń.

Sporządzanie diagnozy potencjału opiekuńczego rodziny osoby z niedorozwojem umysłowym.

Sporządzanie diagnozy systemu wsparcia społecznego w środowisku lokalnym dla osoby z niedorozwojem umysłowym i jej rodziny.
Zawieranie kontraktu na usługi opiekuńcze.
Organizowanie specjalistycznych usług opiekuńczych.
Udzielanie wsparcia w rozwiązywaniu problemów rodziny.
Usprawnianie podopiecznego do funkcjonowania w społeczeństwie.
Inicjowanie pozytywnych relacji międzyludzkich w środowisku rodzinnym i lokalnym podopiecznego.
Monitorowanie zmian w sytuacji podopiecznego i jego rodziny.
Prowadzenie dokumentacji podejmowanych działań.

3. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania jednostki powinna odbywać się w placówkach świadczących pomoc w środowisku zamieszkania podopiecznego: środowiskowych domach samopomocy, warsztatach terapii zajęciowej, poradniach zdrowia psychicznego, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, dziennych oddziałach psychiatrycznych.

Praktyki organizowane w placówkach opiekuńczych oraz w środowisku podopiecznego powinny odbywać się indywidualnie pod kierunkiem specjalisty – pracownika placówki.

Opiekun praktyk powinien zapoznać ucznia z regulaminem i harmonogramem praktyki. Uczniowie zobowiązani są do prowadzenia dzienniczków praktyk.

Wskazane byłoby, aby uczniowie w ramach zajęć wolontaryjnych, sprawowali opiekę nad osobą niepełnosprawną w jej środowisku zamieszkania.

4. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia/słuchacza

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się przez cały czas realizacji programu jednostki modułowej na podstawie określonych kryteriów. Sprawdzanie umiejętności praktycznych powinno odbywać się przez obserwację wykonywanych zadań. W końcowej ocenie należy uwzględnić postawę zawodową ucznia, organizację pracy, umiejętność nawiązania i podtrzymywania kontaktu z podopiecznym i współpracownikami, umiejętność korzystania z narzędzi i sprzętu do wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych, umiejętność wykonywania usług porządkowych, zdolność do refleksji wynikającej z doświadczeń zawodowych. Ocena

końcowa powinna dotyczyć zarówno poziomu wiedzy ucznia, jak i sprawności osiągania celów w pracy z podopiecznym.

Jednostka modułowa 346[03].Z3.03

Sprawowanie opieki nad osobami niewidomymi i niedowidzącymi

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/ słuchacz powinien umieć:

- nawiązać kontakt z osobą niewidomą lub niedowidzącą i jej rodziną,
- pozyskać zaufanie podopiecznego,
- udzielić podopiecznemu wsparcia emocjonalnego,
- zdiagnozować potrzeby podopiecznego, ograniczenia i możliwości ich zaspokajania,
- rozpoznać wydolność opiekuńczą i pielęgnacyjną rodziny podopiecznego,
- zaplanować zakres działań opiekuna i warunki jego pracy,
- przystosować mieszkanie do potrzeb podopiecznego zgodnie z wymaganiami ergonomii i zasadami higieny,
- udzielić wsparcia w postaci usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych,
- nawiązać współpracę z lekarzem rodzinnym, pielęgniarką środowiskową, pracownikiem socjalnym, rehabilitantem, duszpasterzem i innymi służbami w środowisku lokalnym,
- udzielić podopiecznemu wsparcia w rozwoju,
- dostosować metody pracy do realiów życia podopiecznego,
- udzielić informacji o uprawnieniach, programach wspierających, placówkach pomocy społecznej, rehabilitacji, edukacji, grupach samopomocy i innych źródłach wsparcia w środowisku lokalnym,
- udzielić porad w zakresie problemów życiowych,
- udzielić pierwszej pomocy w stanach zagrożenia życia,
- udokumentować zmiany w sytuacji podopiecznego i jego rodziny powstałe w wyniku działań opiekuńczych.

2. Materiał nauczania

Nawiązanie kontaktu z osobą niewidomą lub niedowidzącą.

Sporządzanie diagnozy indywidualnej podopiecznego, jego potencjału i ograniczeń w orientacji przestrzennej i samodzielnego poruszania się.

Sporządzanie diagnozy wydolności opiekuńczej środowiska rodzinnego podopiecznego.

Sporządzanie diagnozy systemu wsparcia społecznego w środowisku lokalnym.

Sporządzanie planu usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych.

Zaplanowanie pomocy w zakresie wspierania rozwoju.
Zaplanowanie przystosowania mieszkania do potrzeb osoby niepełnosprawnej.
Zastosowanie pomocy ułatwiających funkcjonowanie osób niewidomych i niedowidzącymi.
Zawieranie kontraktu na sprawowanie pomocy i opieki.
Realizowanie zaplanowanej pomocy i opieki.
Udzielanie porad w rozwiązywaniu problemów życiowych.
Prowadzenie dokumentacji podjętych działań.
Monitorowanie zmian w sytuacji podopiecznego i jego rodziny w wyniku podjętych działań.

3. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania jednostki powinna odbywać się w placówkach świadczących usługi opiekuńcze, rehabilitacyjne, w środowisku lokalnym i domowym podopiecznego. Powinny to być placówki prowadzone przez Polski Związek Niewidomych, Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy dla dzieci niewidomych i niedowidzących, ośrodek pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie.

Realizacja programu jednostki modułowej ma na celu doskonalenie umiejętności uczniów w zakresie:

- rozpoznawania ograniczeń i potencjału osoby i środowiska jej życia,
- udzielania wsparcia w rozwiązywaniu problemów podopiecznych niewidomych,
- motywowania podopiecznych do aktywności życiowej, aby polepszyć ich funkcjonowanie społeczne,
- nawiązywania kontaktów i współpracy ze specjalistami i podmiotami wspierającymi niewidomych.

Uczeń w czasie praktyki powinien zapoznać się z organizacją i planowaniem pracy w środowisku domowym podopiecznego. Wskazane byłoby aby słuchacze, w ramach zajęć wolontaryjnych, sprawowali opiekę nad osobą niepełnosprawną w jej środowisku zamieszkania. Praktyka organizowana w placówkach pomocy i opieki społecznej oraz w środowisku podopiecznego powinna odbywać się indywidualnie pod kierunkiem specjalisty – pracownika placówki. Uczeń zobowiązany jest do prowadzenia dzienniczka praktyk.

4. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się przez cały czas realizacji programu jednostki modułowej na podstawie określonych kryteriów. Sprawdzanie umiejętności praktycznych powinno odbywać się przez obserwację wykonywanych zadań.

W ocenie końcowej należy uwzględnić: postawę zawodową ucznia, umiejętność planowania i organizacji pracy, dobór technik, narzędzi oraz sprzętu do wykonywanych usług pielęgnacyjnych, zdolność do refleksji po doświadczeniach w pracy z niewidomym. Ocena powinna dotyczyć zarówno poziomu wiedzy słuchacza jak i sprawności w osiąganiu celów w pracy z podopiecznym.

Jednostka modułowa 346[03].Z3.04

Sprawowanie opieki nad osobami głuchymi i niedosłyszącymi

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/ słuchacz powinien umieć:

- nawiązać kontakt z osobą głuchą lub niedosłyszącą i jej rodziną,
- pozyskać zaufanie podopiecznego,
- udzielić podopiecznemu wsparcia emocjonalnego,
- zdiagnozować potrzeby podopiecznego, ograniczenia i możliwości ich zaspokajania.
- rozpoznać wydolność opiekuńczą i pielęgnacyjną rodziny podopiecznego,
- zaplanować zakres działań opiekuna i warunki jego pracy,
- przystosować mieszkanie do potrzeb podopiecznego zgodnie z wymaganiami ergonomii i zasadami higieny,
- udzielić podopiecznemu wsparcia w postaci usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych,
- nawiązać współpracę z lekarzem rodzinnym, pielęgniarką środowiskową, pracownikiem socjalnym, rehabilitantem, duszpasterzem i innymi służbami w środowisku lokalnym,
- udzielić wsparcia w rozwoju,
- dostosować metody pracy do realiów środowiska życia podopiecznego,
- udzielić informacji o uprawnieniach, programach wspierających placówkach pomocy społecznej rehabilitacji, edukacji, grupach samopomocy i innych źródłach wsparcia w środowisku lokalnym,
- udzielić porad w zakresie rozwiązywania problemów życiowych,
- udzielić pierwszej pomocy w stanach zagrożenia życia,
- udokumentować zmiany w sytuacji podopiecznego i jego rodziny powstałe w wyniku podejmowanych działań opiekuńczych.

2. Materiał nauczania

Nawiązanie kontaktu z osobą głuchą.

Sporządzanie diagnozy indywidualnej podopiecznego uwzględniającej jego potencjał i ograniczenia.

Sporządzanie diagnozy potencjału opiekuńczego środowiska rodzinnego podopiecznego

Sporządzanie diagnozy systemu wsparcia w środowisku lokalnym.

Sporządzanie planu usług opiekuńczych , pielęgnacyjnych.

Zaplanowanie pomocy w zakresie wspierania rozwoju.

Zaplanowanie przystosowania mieszkania do potrzeb osoby niepełnosprawnej.

Zawieranie kontraktu na sprawowanie pomocy i opieki.

Realizowanie zaplanowanej pomocy i opieki.

Prowadzenie dokumentacji podjętych działań.

Monitorowanie zmian zachodzących w sytuacji podopiecznego i jego rodziny.

3. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania powinna odbywać się w placówkach świadczących usługi opiekuńcze, rehabilitacyjne oraz pomocy w rozwoju osób głuchych i niedosłyszących, w środowisku lokalnym i domowym podopiecznego. Są to następujące placówki: ośrodek szkolno-wychowawczy dla niesłyszących, Polski Związek Głuchych, ośrodek pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie, powiatowy urząd pracy, zakłady pracy chronionej, specjalistyczne poradnie rehabilitacji słuchu, punkty logopedyczne.

W czasie praktyk uczniowie powinni doskonalić umiejętności w zakresie:

- rozpoznawania ograniczeń i możliwości osoby głuchej i niedosłyszącej,
- motywowania podopiecznego do aktywności życiowej, aby polepszyć jego funkcjonowanie społeczne,
- udzielania pomocy w rozwiązywaniu problemów życiowych podopiecznego,
- współpracy ze specjalistami oraz podmiotami wspierającymi podopiecznego.

Wskazane byłoby aby słuchacze, w ramach zajęć wolontaryjnych, sprawowali opiekę nad osobą niepełnosprawną w jej środowisku zamieszkania.

Praktyki organizowane w placówkach opieki i pomocy społecznej oraz w środowisku podopiecznego powinny odbywać się indywidualnie pod kierunkiem specjalisty – pracownika placówki. Prowadzący zajęcia powinien prowadzić obserwację ucznia w czasie pracy oraz pomagać mu w rozwiązywaniu problemów podopiecznego. Uczeń zobowiązany jest do prowadzenia dzienniczka praktyk.

4. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia/słuchacza

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się systematycznie na podstawie określonych kryteriów.

Sprawdzanie umiejętności praktycznych powinno odbywać się przez obserwację wykonywanych przez ucznia zadań. W czasie obserwacji należy zwracać uwagę na: organizację pracy, dobór metod, narzędzi i sprzętu do wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych, sprawność wykonywania zadań. W ocenie końcowej należy uwzględnić również: postawę zawodową ucznia oraz zdolność do refleksji wynikającej z opieki nad niepełnosprawnym.

Jednostka modułowa 346[03].Z3.05

Sprawowanie opieki nad osobami starszymi

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/ słuchacz powinien umieć:

- nawiązać kontakt z podopiecznym i jego rodziną,
- pozyskać zaufanie podopiecznego,
- udzielić podopiecznemu wsparcia emocjonalnego,
- zdiagnozować potrzeby podopiecznego, ograniczenia i możliwości ich zaspokajania,
- rozpoznać wydolność opiekuńczą i pielęgnacyjną rodziny podopiecznego,
- zaplanować zakres działań opiekuna i warunki jego pracy,
- przystosować mieszkanie do potrzeb podopiecznego zgodnie z zasadami ergonomii, higieny, bezpieczeństwa przeciwpożarowego,
- udzielić wsparcia w postaci usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych,
- nawiązać współpracę z lekarzem rodzinnym, pielęgniarką środowiskową, pracownikiem socjalnym, rehabilitantem, duszpasterzem i innymi służbami w środowisku lokalnym,
- udzielić podopiecznemu wsparcia w rozwoju,
- dostosować metody pracy do realiów środowiska życia podopiecznego,
- udzielić informacji o uprawnieniach, programach wspierających placówkach pomocy społecznej, rehabilitacji, edukacji, grupach samopomocy i innych źródłach wsparcia w środowisku lokalnym,
- udzielić porady w zakresie problemów życiowych podopiecznego,
- udzielić pierwszej pomocy w stanach zagrożenia życia,
- udokumentować zmiany zaistniałe w sytuacji podopiecznego i jego rodziny w wyniku podejmowanych działań.

2. Materiał nauczania.

Nawiązanie i podtrzymywanie kontaktu z podopiecznym.

Sporządzanie diagnozy indywidualnej podopiecznego.

Sporządzanie diagnozy środowiska rodzinnego podopiecznego.

Sporządzanie diagnozy systemu wsparcia w środowisku lokalnym.

Sporządzanie planu usług opiekuńczych, pielęgnacyjnych.

Zaplanowanie pomocy w zakresie wspierania rozwoju.

Zaplanowanie przystosowania mieszkania do potrzeb osoby niepełnosprawnej.

Zawieranie kontraktu na sprawowanie opieki i udzielanie pomocy.

Realizowanie zaplanowanej pomocy i opieki.

Prześcielanie łóżka i zmiana bielizny pościelowej z osobą unieruchomioną w łóżku.
Wykonywanie zabiegów higienicznych mycia chorego leżącego w łóżku.
Zastosowanie zabiegów profilaktycznych przeciwoleżynowych.
Mycie włosów osobie leżącej w łóżku.
Pielęgnowanie jamy ustnej.
Przygotowanie posiłków wymagających specjalnych diet.
Podawanie posiłków.
Organizowanie czasu wolnego.
Inspirowanie starszej osoby do aktywności.
Stosowanie strategii przeciwdziałania agresji.
Prowadzenie dokumentacji podjętych działań.
Udzielanie pierwszej pomocy: reanimacja i ułożenie w pozycji bocznej ustalonej, nakładanie opatrunku uciskowego, unieruchamianie złamania.
Towarzyszenie podopiecznemu w umieraniu i w śmierci.
Wspieranie rodziny w żałobie.

3. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania jednostki powinna odbywać się w placówkach świadczących usługi opiekuńcze i w środowisku domowym podopiecznego. Przykładowe placówki to ośrodek pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie, dzienny dom pomocy społecznej, kluby seniora, dom pomocy społecznej dla ludzi starych, hospicjum, zakłady opiekuńczo- lecznicze, stacje opieki, centra usług socjalnych, organizacje pozarządowe.

Praktyka zawodowa ma na celu doskonalenie umiejętności nabytych przez uczniów w szkole, takich jak: rozpoznanie ograniczeń i możliwości osoby starszej, planowanie opieki nad osobą starszą, pielęgnowanie osoby starszej z ograniczoną sprawnością. Praktyka w placówkach środowiskowych powinna umożliwić nawiązanie współpracy z pielęgniarką środowiskową i innymi specjalistami świadczącymi pomoc podopiecznemu.

W końcowej fazie życia podopiecznego opiekunka powinna towarzyszyć mu w przygotowaniu do śmierci, a następnie w przeżywaniu żałoby w rodzinie. Wskazane byłoby aby uczniowie, w ramach zajęć wolontaryjnych, sprawowali opiekę nad osobą starszą w jej środowisku zamieszkania. Praktyki organizowane w placówkach opiekuńczych oraz w środowisku podopiecznego, powinny odbywać się indywidualnie pod kierunkiem specjalisty – pracownika placówki. Prowadzący zajęcia powinien obserwować

pracę ucznia oraz pomagać mu w osiąganiu celów kształcenia. Uczeń zobowiązany jest do prowadzenia dzienniczka praktyk.

4. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia/ słuchacza

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się przez cały czas realizacji programu jednostki modułowej. Sprawdzanie umiejętności praktycznych powinno odbywać się przez obserwację wykonywanych zadań. Ocenę końcową powinna poprzedzić samoocena ucznia. W ocenie należy uwzględnić: postawę zawodową ucznia, organizację pracy, dobór metod i środków do wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych, sprawność wykonania zadań, umiejętność łączenia teorii z praktyką, zdolność do refleksji wynikającej z opieki nad osobą starszą. Ocena powinna dotyczyć zarówno poziomu wiedzy ucznia jak i sprawności osiągania celów w pracy z podopiecznym.

Jednostka modułowa 346[03].Z3.06

Sprawowanie opieki nad osobami przewlekle chorymi

1. Szczegółowe cele kształcenia

W wyniku procesu kształcenia uczeń/ słuchacz powinien umieć:

- nawiązać kontakt z podopiecznym i jego rodziną,
- pozyskać zaufanie podopiecznego,
- udzielić podopiecznemu wsparcia emocjonalnego,
- zdiagnozować potrzeby podopiecznego, ograniczenia i możliwości ich zaspokajania,
- rozpoznać wydolność opiekuńczą i pielęgnacyjną rodziny podopiecznego,
- zaplanować zakres działań opiekuna i warunki jego pracy,
- przystosować mieszkanie do potrzeb podopiecznego zgodnie z wymaganiami ergonomii i zasadami higieny,
- udzielić podopiecznemu wsparcia w postaci usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych,
- nawiązać współpracę z lekarzem rodzinnym, pielęgniarką środowiskową, pracownikiem socjalnym, rehabilitantem, duszpasterzem i innymi służbami w środowisku lokalnym,
- dostosować metody pracy do możliwości i potrzeb środowiska życia podopiecznego,
- udzielić informacji o uprawnieniach, programach wspierających, placówkach pomocy społecznej rehabilitacji, edukacji, grupach samopomocy i innych źródłach wsparcia w środowisku lokalnym,
- udzielić porady w zakresie problemów życiowych podopiecznego,
- udzielić pierwszej pomocy w stanach zagrożenia życia,
- udokumentować zmiany w sytuacji podopiecznego i jego rodziny powstałe w wyniku podejmowanych działań.

2. Materiał nauczania

Komunikowanie się z podopiecznym –osobą przewlekle chorą.
Sporządzanie diagnozy indywidualnej uwzględniającej rodzaj i fazę rozwoju choroby oraz potencjał i ograniczenia osoby przewlekle chorej.

Sporządzanie diagnozy możliwości opiekuńczych środowiska rodzinnego podopiecznego.

Sporządzanie diagnozy systemu wsparcia w środowisku lokalnym.

Sporządzanie planu usług higienicznych, opiekuńczych oraz pielęgnacyjnych.

Planowanie przystosowania mieszkania do potrzeb osoby przewlekle chorej.

Zastosowanie zasad współpracy z rodziną podopiecznego.

Przyrządzanie i podawanie dietetycznych posiłków.

Inspirowanie do aktywności i podtrzymywania kontaktów społecznych.

Łagodzenie dolegliwości wynikających z choroby i złego samopoczucia.

Zawieranie kontraktu na sprawowanie pomocy i opieki.

Realizowanie zaplanowanej pomocy i opieki.

Wspieranie w rozwiązywaniu problemów życiowych podopiecznego i jego rodziny.

Udzielanie pierwszej pomocy w stanach zagrożenia życia.

Monitorowanie zmian zachodzących w sytuacji chorego i jego rodziny.

Prowadzenie dokumentacji podjętych działań.

3. Wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki

Realizacja programu nauczania powinna odbywać się w placówkach świadczących usługi opiekuńcze w środowisku lokalnym i w domu podopiecznego. Są to następujące placówki: ośrodek pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie, dzienny dom pomocy społecznej, centra usług socjalnych, stacje opieki, zakłady opiekuńczo-lecznicze, hospicjum oraz organizacje pozarządowe.

W czasie praktyki uczniowie powinni doskonalić umiejętności: rozpoznawania problemów przewlekle chorego, planowania opieki nad przewlekle chorym, pielęgnowania osoby obłożnie chorej.

W końcowej fazie choroby i życia działania opiekunki powinny być ukierunkowane na towarzyszenie podopiecznemu w przygotowaniu do śmierci, a także w przeżywaniu żałoby w rodzinie. Praktyki organizowane w placówkach opieki i pomocy społecznej oraz w środowisku domowym podopiecznego powinny odbywać się indywidualnie pod kierunkiem specjalisty – pracownika placówki. Opiekun praktyk powinien zapoznać ucznia z regulaminem i harmonogramem praktyk. Uczeń zobowiązany jest do prowadzenia dzienniczka praktyk.

Wskazane byłoby aby uczniowie, w ramach zajęć wolontaryjnych, sprawowali opiekę nad osobą niepełnosprawną w jej środowisku zamieszkania.

4.. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia/słuchacza

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów powinno odbywać się przez cały czas realizacji programu jednostki modułowej. Sprawdzanie umiejętności praktycznych powinno odbywać się przez obserwację wykonywanych zadań. Podczas obserwacji należy zwracać uwagę na:

- postawę zawodową ucznia,
- organizację pracy,
- dobór metod i środków do opieki nad przewlekle chorym,
- sprawność wykonania zabiegów pielęgnacyjnych,
- zdolność do refleksji wynikającej z opieki nad przewlekle chorym.

Ocenę końcową powinna poprzedzić samoocena ucznia.

Ocena końcowa powinna dotyczyć zarówno poziomu wiedzy słuchacza, jak i sprawności osiągania celów w pracy z podopiecznym.